

[desky]

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Bakalářská práce

2014

Michal Bartůněk

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Michal Bartůněk

**Nasazení českých a slovenských jednotek
v rámci mise UNPROFOR**

Bakalářská práce

Praha 2014

Autor práce: **Michal Bartůněk**

Vedoucí práce: **Doc. Mgr. Oldřich Bureš, M.A., Ph.D.**

Rok obhajoby: **2014**

Bibliografický záznam

Bartůněk, Michal. *Nasazení českých a slovenských jednotek v rámci mise UNPROFOR*. Praha, 2014. 65 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce Doc. Mgr. Oldřich Bureš, M.A., Ph.D.

Abstrakt

Předkládaná bakalářská práce si klade za cíl provést analýzu účasti československých, později českých a slovenských jednotek operujících na území Jugoslávie v rámci mise UNPROFOR. Po rozdělení kontingentu se autor snaží porovnat přínos samostatných útvarů AČR a ASR pomocí obecných hodnotících kritérií pro mise OSN. Vzhledem k neexistenci měřítek pro posuzování úspěšnosti jednotlivých segmentů mise je v práci analyzován přínos Čechů a Slováků při naplňování dílčích cílů mise UNPROFOR, které vycházejí z koncepce Diehla a Druckmana publikované v knize *Evaluating Peace Operations*. Vlastní výzkum je ukotven v rámci komplexní případové studie, která se snaží nabídnout ucelený pohled na historické pozadí, ve kterém se mise UNPROFOR odehrává. Pro lepší pochopení souvislostí je v úvodní části představen koncept peacekeepingu, jakožto jednoho ze stěžejních prostředků OSN k řešení mezinárodních konfliktů.

Abstract

The bachelor thesis aims to analyze the participation of Czechoslovak and later Czech and Slovak units operating in the territory of former Yugoslavia within the UNPROFOR mission. The core goal is to compare a contribution of separated units after the breakup of Czechoslovakia occurred. The research focuses on contribution in fulfillment of UNPROFOR sub-goals, because of there are not reliable benchmarks for measuring success of particular missions' segments. These sub-goals are based on Diehl and Druckman's method of assessment peace operations published in the *Evaluating Peace Operation*.

Klíčová slova

OSN, peacekeeping, UNPROFOR, rozpad Jugoslávie, občanská válka, Československo, Armáda České republiky (AČR), Armáda Slovenské republiky (ASR)

Keywords

UN, peacekeeping, UNPROFOR, Army of the Czech Republic, Army of the Slovak Republic, Yugoslav Wars, civil war, Czechoslovakia

Rozsah práce: 100 390 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne ...

Michal Bartůněk

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu mé bakalářské práce Doc. Mgr. Oldřichu Burešovi, M.A., Ph.D. za podnětné připomínky, cenné rady a hlavně trpělivost při vedení práce.

Institut politologických studií
Původní projekt bakalářské práce

Klíčová slova:

OSN, peacekeeping, UNPROFOR, Armáda České republiky (AČR), Armáda Slovenské republiky (ASR), občanská válka v Jugoslávii, Republika Srbska Krajina

Key words:

UN, peacekeeping, UNPROFOR, Army of the Czech Republic, Army of the Slovak Republic, Yugoslav Wars, Republic of Serbian Krajina

Náplň práce:

Práce si klade za cíl zmapovat účast československých a později českých a slovenských jednotek kooperujících s dalšími útvary OSN v rámci mise UNPROFOR. Náplň práce je také obecná analýza jugoslávského konfliktu v první polovině 90. let, zaměřená především na vývoj událostí v Chorvatsku. Dále představení konceptu peacekeepingu jako prostředku OSN k dosažení mírového řešení sporu, zabezpečení civilního obyvatelstva v době probíhajícího konfliktu, následnému monitorování příměří a přípravě na postkonfliktní rekonstrukci, která má primární cíl zabránit dalším konfliktům.

Výzkumná otázka:

Jaká byla úloha českých a slovenských jednotek v rámci mise UNPROFOR, jaký byl jejich přínos a jak byly hodnoceny?

Metodologie:

Činnost českého i slovenského elementu působícího v misi UNPROFOR bude podrobena důkladné analýze a výsledky budou následně komparovány ve vztahu k naplnění obecných kritérií pro úspěch peacekeepingu.

Osnova:

Úvod – stručné uvedení do problematiky a nastínění struktury práce

1. Vývoj konfliktu
  - a. Občanská válka v Jugoslávii
  - b. Konflikt v Chorvatsku
2. Peacekeeping
  - a. Obecná charakteristika
  - b. Historie peacekeepingu
  - c. Mise na území bývalé Jugoslávie
3. Mise UNPROFOR – představení mise
4. Nasazení českých a slovenských jednotek
  - a. AČSR – společné působení československých vojáků do rozdělení federace.
  - b. Nasazení ASR
  - c. Nasazení AČR
  - d. Porovnání a hodnocení

Závěr – závěrečné shrnutí a poděkování

Literatura a elektronické zdroje:

BELLAMY, Alex J, Paul WILLIAMS a Stuart GRIFFIN. Understanding peacekeeping. 2nd ed. Cambridge: Polity, 2010, xix, 447 s. ISBN 978-0-7456-4186-7.

BUREŠ, Oldřich. United Nations peacekeeping: bridging the capabilities-expectations gap. Saarbrücken: VDM Verlag Dr. Müller, 2008, 195 s. ISBN 978-3-8364-8188-5.

DIEHL, Paul F. Peace operations. Cambridge: Polity, 2008, vii, 197 s. ISBN 978-0-7456-4206-2.

SVOBODA, Zbyšek a Jaroslav ROUŠAR. Naši vojáci v zahraničí. Praha: Generální štáb AČR v redakci Impuls, 1994, 32 s. ISBN 80-85469-69-3.

THOMAS, Nigel a Krunoslav MIKULAN. Válka v Jugoslávii: Slovinsko a Chorvatsko 1991-95. 1. vyd. Praha: Grada, 2009, 64 s. ISBN 978-80-247-2876-6.

TABEAU, Ewa. Conflict in numbers: casualties of the 1990s wars in the former Yugoslavia (1991-1999). Belgrade: Helsinki Committee for Human Rights in Serbia, 2009, 996 s. ISBN 978-86-7208-162-6.

<http://www.un.org/en/peacekeeping>

<http://www.army.cz>

<http://www.vhu.cz>

Doktrína Armády České republiky/4.2.2 Operace na podporu míru

Charta Organizace spojených národů/kapitola VI. a VII.

Obsah

ÚVOD.....	2
1. VÝVOJ KONFLIKTU V JUGOSLÁVII	6
1.1 CESTA K VÁLCE.....	6
1.2 OBČANSKÁ VÁLKA	12
1.3 UKONČENÍ KONFLIKTU	17
1.3.1 Chorvatsko	17
1.3.2 Bosna a Hercegovina	17
1.3.3 Kosovo	19
2. PEACEKEEPING	20
2.1 DEFINICE A CHARAKTERISTIKA	20
2.2 HISTORICKÝ VÝVOJ A TYPOLOGIE	22
2.3 VZNIK MISE A PARTICIPACE STÁTŮ	24
2.4 PROBLEMATIKA HODNOCENÍ ÚSPĚŠNOSTI	26
3. MISE UNPROFOR	28
3.1 POZADÍ VZNIKU MISE.....	28
3.2 PRŮBĚH MISE	29
3.3 TECHNICKÉ ÚDAJE O MISI	35
3.4 MISE NA ÚZEMÍ JUGOSLÁVIE.....	35
4. NASAZENÍ ČESKÝCH A SLOVENSKÝCH JEDNOTEK	37
4.1 NASAZENÍ ČESKOSLOVENSKÉ ARMÁDY V RÁMCI MISE UNPROFOR	38
4.2 NASAZENÍ ARMÁDY ČESKÉ REPUBLIKY	40
4.3 NASAZENÍ OZBROJENÝCH SIL SLOVENSKÉ REPUBLIKY	42
4.4 SROVNÁNÍ ÚČASTI OBOU STÁTŮ	44
ZÁVĚR.....	51
POUŽITÉ ZDROJE	53
PRIMÁRNÍ ZDROJE:	53
SEKUNDÁRNÍ ZDROJE:	54
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK MÍROVÝCH OPERACÍ	59
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	60
SEZNAM PŘÍLOH	61
PŘÍLOHY.....	61

Úvod

Zánik bipolárního dělení světa postavil před mezinárodní společností v čele s OSN nové výzvy v oblasti zachování mezinárodního míru a bezpečnosti. Latentní napětí, které se v průběhu studené války přeměnilo v otevřené konflikty pouze ojediněle a na periferii, si po pádu železné opony našlo mnohem více příležitostí k přerůstání do ozbrojených střetů. Válečného konfliktu, plynoucího z vnitrostátních etnických důvodů, tak nebyla ušetřena ani Evropa, která se na počátku 90. let stala svědkem největšího výbuchu násilí od skončení druhé světové války. Pozvolný rozpad Jugoslávie nabral na sklonku 80. let na intenzitě a brzy přerostl v nekontrolovatelnou občanskou válku, kterou muselo řešit mezinárodní společenství.

Mise United Nations Protection Force (dále jen UNPROFOR) byla první a zároveň nejširší mírovou operací OSN na území bývalé Jugoslávie. Svoji nákladností a velikostí předčila všechny předchozí mírové mise OSN a stala se překlenovacím článkem mezi tradičním peacekeepingem z doby studené války a moderním pojetím peacekeepingu tzv. druhé generace. Úkolem mise bylo nastolit bezpečnostní podmínky, umožňující definitivní řešení krize. Avšak vzhledem k rozšíření konfliktu do dalších částí federace a k neexistenci stabilního příměří mezi válčícími stranami bylo ke splnění úkolu zapotřebí mnohem silnějšího mandátu, než bylo OSN ochotné poskytnout. Z tohoto důvodu došlo k několika klíčovým selháním, pro které je úspěch mise často zpochybňován.

Do té doby bezprecedentního počtu vojenského a civilního personálu bylo dosaženo díky velmi silné pozici, které se OSN těšilo na přelomu 80. a 90. let. Silná role, kterou OSN získalo po skončení studené války, se projevila i v rapidním navýšení počtu nových mírových misí a počtu participujících států. Jedním ze států, které využily mírové operace OSN jako prostředku k získání pevnějšího postavení v nově se rodícím bezpečnostním systému a k navázání spolupráce s demokratickým západem, bylo i Československo potažmo Česká a Slovenská republika. V případě operací na území Jugoslávie byly tyto tendence ještě umocněny relativní geografickou blízkostí a vzájemnými historickými vazbami. Účast na mírové operaci OSN v Jugoslávii představovala velkou zkoušku akceschopnosti porevoluční československé zahraniční politiky, stejně jako schopnosti armády dostát mezinárodním závazkům vyplývajícím

z Charty OSN. Československo a později oba nástupnické státy se však k výzvě postavily čelem a na mírové operaci UNPROFOR a operacích na ni navazující se podílely v dosud nepřekonaném rozsahu.

Předkládaná bakalářská práce si klade za cíl provést analýzu účasti československých, později českých a slovenských jednotek operujících na území Jugoslávie v rámci mise UNPROFOR. Po rozdělení kontingentu se autor snaží porovnat přínos samostatných útvarů AČR a ASR pomocí obecných hodnotících kritérií pro mise OSN. Vzhledem k neexistenci měřítek pro posuzování úspěšnosti jednotlivých segmentů mise je v práci analyzován přínos Čechů a Slováků při naplňování dílčích cílů mise UNPROFOR, které vycházejí z koncepce Diehla a Druckmana publikované v knize *Evaluating Peace Operations*.

Záměrem autora je podat komplexní a ucelený pohled na účast a přínos československých (později českých a slovenských) jednotek na misi UNPROFOR. Pro tento účel se jako nejvhodnější varianta metodologického uchopení tématu jeví jedinečná případová studie (Drulák et al., 2008,34). Charakteristickým znakem pro kvalitativní metody šetření, zvláště pak pro případové studie, je snaha poskytnout čtenáři hloubkové porozumění zkoumaných jevů, jejich příčinné vysvětlení, zasadit je do kontextu a tím zkonstruovat ucelený obraz dané problematiky (Thomas, 2012,10). Předmětem výzkumu je účast československých/českých a slovenských jednotek na misi UNPROFOR. Výzkumnou otázku autor formuloval následovně: Jak přispěly české a slovenské jednotky k naplnění dílčích cílů mise UNPROFOR podle obecných kritérií pro posuzování úspěchu mise OSN? Pro dosažení stanoveného cíle je klíčová práce se zdroji, ať primárními či sekundárními. Spektrum témat, kterým se bakalářská práce věnuje, je poměrně široké a o to různorodější je i seznam pramenů a použité literatury. Četnost materiálů, sloužících k akademickému ukotvení jednotlivých částí práce, se téma od tématu lišila, avšak při správném nakládání s primárními zdroji, publikacemi a odbornými periodiky, je možné i takto široké téma dostatečně podložit.

Bakalářská práce by se dala obecně rozdělit do čtyř samostatných částí, které dohromady vytváří, co nejkomplexnější pohled na účast československých, potažmo českých a slovenských vojáků na misi UNPROFOR.

Úvodní kapitola se snaží čtenáři poskytnout vhled do historického pozadí jugoslávského konfliktu. Autor popisuje jednotlivé historické etapy a zaměřuje se v nich

na štěpné linii etnických vztahů, které vedly až k rozpadu federace. Větší část první kapitoly je věnována popisu samotného procesu rozpadu Jugoslávie a občanské války v Chorvatsku, v Bosně a v menší míře v Kosovu. Množství materiálů zabývajících se dějinami Balkánu, potažmo Jugoslávie, o které by se první část práce mohla opřít, je dnes již značné. Autor si tudíž mohl dovolit čerpat z rozličných zdrojů, které se specializovaly na jednotlivé etapy problematické historie etnických vztahů balkánských národů. Kostra kapitoly se opírá o klasická díla s poměrně širokým zaměřením jako například *Jugoslávie 1918-1992: vznik, vývoj a rozpad Karadjordjevičovy a Titovy Jugoslávie* od J. Pirjevce nebo *Dějiny Chorvatska* od J. Rychlíka a M. Perenčeviče. Téma faktického rozpadu a občanské války se opírá v první řadě o publikaci *Bosenská otázka v 19. a 20. století* od L. Hladkého, *The Death of Yugoslavia* od L. Silber a A. Little nebo o monografii *The breakup of Yugoslavia and its aftermath* od C. Rogel.

Po exkurzi do dějin Jugoslávie a nastínění průběhu konfliktu se autor ve druhé kapitole podrobně věnuje konceptu peacekeepingu, jakožto prostředku OSN k udržování míru a bezpečnosti ve světě. V úvodní teoretické části se zabývá problematiku definicí a přidává základní charakteristiku. Pro pochopení současné role a významu peacekeepingu ve světě je nutné znát jeho historický vývoj, ukotvení v mezinárodní politice OSN a základní typologie. Při teoretickém rozboru peacekeepingu se nelze vyhnout tématu hodnocení úspěšnosti jednotlivých misí, které patří k nejdiskutabilnějším v celé problematice. Blíže praktickým otázkám se autor snaží přiblížit v podkapitole věnující se vzniku mise a participaci států. Vzhledem k neexistenci stálé armády OSN jsou právě dobrovolné příspěvky států páteří každé nové mírové operace. Pro utvoření si komplexního obrázku o československé participaci na misích OSN je součástí podkapitoly i přehled účasti českých a slovenských vojáků v operacích na udržení míru od roku 1948. Teoretická část kapitoly čerpá z nejcitovanějších publikací jako například *Understanding Peacekeeping* od A. Bellamyho, P. Williamse a S. Griffina, poskytující ucelený pohled na vývoj a dělení peacekeepingu, či *Peace Operations* od P. Diehla. Z českého prostředí bych vyzdvihl článek O. Bureše *Mírové operace OSN v postbipolárním světě – méně znamená více*. Podkapitola věnující se posuzování úspěšnosti mírových operací se opírá o publikaci *Evaluating Peace Operations* od P. Diehla a D. Druckmana, která vyčnívá nad ostatními svou metodologickou ukotveností.

Třetí část práce navazuje na první dvě kapitoly a vychází ze znalosti průběhu konfliktu i problematiky peacekeepingových misí. Konkrétně je zde popsána aplikace modelu mírové operace do historických podmínek jugoslávského konfliktu na případu mise UNPROFOR. Autor se snaží co nejdříve zachytit pozadí vzniku, průběh a technické údaje mise UNPROFOR jako celku, tedy bez přihlídnutí k jednotlivým vojenským kontingentům vybraných států. Pro úplnost výkladu je součástí kapitoly i stručný přehled nástupnických misí OSN, které nahradily UNPROFOR po vypršení mandátu v ruce 1995 a nechybí ani zmínka o spolupráci s dalšími mezinárodními organizacemi v čele se Severoatlantickou aliancí a Evropskou unií. Hlavním zdrojem informací použitých ve třetí kapitole jsou oficiální dokumenty OSN, dostupné na webových stránkách *un.org* v sekci věnované proběhnuvším peacekeepingovým operacím, které poskytují podrobné informace o přípravě, průběhu i historickém pozadí nejen mise UNPROFOR.

Závěrečná kapitola pokračuje v nastoleném trendu postupné konkretizace a z obecné roviny mise UNPROFOR se přesouvá na rovinu jednotlivých složek mise, v našem případě k nasazení československého praporu, potažmo českého praporu a slovenského ženijního praporu. Po úvodním shrnutí společného působení v rámci jedné jednotky, jsou následně paralelně představeny aktivity obou samostatných armád České a Slovenské republiky pod hlavičkou OSN. V závěrečné části se autor snaží odpovědět na výzkumnou otázku a pomocí obecných hodnotících kritérií se snaží porovnat přínos Čechů a Slováků při naplňování dílčích cílů mise UNPROFOR. Kromě oficiálních materiálů ministerstev obrany Česka a Slovenska se autor v první řadě opírá o obsáhlý článek J. Marka *Čeští vojáci a jejich zahraniční partneři v Sektoru JIH mírové operace UNPROFOR (1992-1995)*. Kostra výzkumné části se opírá o výše zmíněnou práci P. F. Diehla a D. Druckmana *Evaluating Peace Operations*, která poskytuje mustr pro obecné hodnocení misí OSN.

Na závěr úvodní části nutno dodat několik slov k provedeným změnám oproti původnímu projektu práce. Určitou obměnou prošla sama výzkumná otázka, která se v projektu práce jevila dosti obecně a musela tudíž nově obsahovat hodnotící kritérium, které by konkretizovalo výzkumnou oblast. Tento hodnotící prvek přinesla do práce Diehlova a Druckmanova koncepce, na jejímž základě mohlo proběhnout srovnání přínosu obou segmentů v oblasti naplňování dílčích cílů mise UNPROFOR.

Z metodologického pohledu došlo pouze k menší úpravě způsobu porovnání přínosu obou zemí, který měl původně probíhat metodou komparace, avšak autor dal nakonec přednost pouhému srovnání, které je méně formální a lépe vyhovuje situaci, kdy obě zkoumané složky mise plní ze své podstaty rozdílné mandáty. Kostra osnovy zůstala totožná, avšak největší změny doznal seznam literatury, který prošel kompletní inovací a proměnou.

1. Vývoj konfliktu v Jugoslávii

1.1 *Cesta k válce*

Označení „sud se střelným prachem“ je pro balkánský poloostrov opravdu příznačné. Od dob osmanské nadvlády v 15. – 19. století se zde utvořila pestrá mozaika etnických a náboženských skupin, které jsou nezdědka chaoticky rozmístěné v enklávách, které se prolínají bez možnosti jasně vymezit hranice. Po celé období od pádu Konstantinopole v roce 1453 je pro vývoj etnických vztahů na Balkáně klíčová dělící linie mezi Osmanskou říší a křesťanskou Evropou. Tato hranice však nebyla pevně vymezena a posouvala se střídavě ve prospěch válčících stran v závislosti na aktuální mocenské převaze. Neustálé válečné napětí a hrozba represálií vítězných mocností na civilním obyvatelstvu jiného vyznání vedla k mnoha vlnám migrací, které měly za následek rozptýlení původních slovanských národů a promíšení s obyvatelstvem muslimského vyznání. Příkladem takovéto migrace je, jak uvádí Pelikán, odchod pravoslavných Srbů na přelomu 17. a 18. století z historického jádra srbského státu (z Kosova) v obavě z tureckých represí. Novým domovem emigrantů se stala habsburská Vojvodina, která do té doby nebyla Srby vůbec osídlena. Vylidněné Kosovo bylo následně kolonizováno obyvatelstvem hlásícím se k islámu – Albánci (Pelikán, 1997,5).

Počátek moderních dějin souvisí především s postupnou, fázově odlišenou emancipací jednotlivých etnik na slábnoucí osmanské moci. Přelom 18. a 19. století se nesl ve znamení změny intelektuálního klimatu vedoucí k rozvoji národního sebeuvědomění, které vystřídalo dosavadní trend tvorby identit na základě náboženského vyznání, jež bylo charakteristické pro velké mnohonárodnostní říše

(Rogel, 2004,2). Celé 19. a první polovina následujícího století představuje v podstatě souvislou etapu mnoha na sebe navazujících, vzájemně se překrývajících i relativně izolovaných nábožensko – kulturních tenzí přerůstajících v nacionální rozpory mezi nově se rodícími národy. Dosažení oprávněných cílů nacionálního obrození či národně osvobozenického boje jednoho etnika znamenalo téměř vždy sérii křivd pro jiný či hned pro několik jiných národů nebo nábožensko – kulturních komunit žijících v tomto prostoru (Pelikán, 1996,4). Nejsilněji se národněosvobozenické tendence projeví u srbského etnika, kterému se jako prvnímu podařilo vytvořit autonomní státní útvar, byť se územně neztotožňoval s jádrem středověkého srbského státu. V druhé polovině 19. století a v prvních dvou dekádách 20. století si Srbsko vydobylo klíčové postavení v procesu emancipace balkánských národů a značně rozšířilo své hranice na úkor jiných etnických skupin – připojením Vardarské Makedonie, Vojvodiny, Sandžaku a Kosova (Pelikán, 1997,7).

Zklidnění etnicko-náboženského napětí nepřinesl ani vznik společného státu po skončení první světové války. Rozpadem Rakouska – Uherska vyvrcholily emancipační snahy dalších jihoslovanských národů ve vyhlášení Státu Slovinců, Chorvatů a Srbů, který se následně v prosinci 1918 sloučil se Srbskem v Království Srbů, Chorvatů a Slovinců (SHS). Pokus o vytvoření jednotného jihoslovanského národa integrací ostatních etnik s hegemonií poměrně srbské většiny neuspěl, jak ve své relativně demokratické fázi po roce 1918, tak po nastolení „jugoslávské“ diktatury krále Aleksandra I. v roce 1929¹. Důvodem neúspěchu celého projektu byl rozdílný pohled politických elit a většinového obyvatelstva na samotnou podobu státního uspořádání a stále rezonující nacionalismus jednotlivých segmentů, především pak v konfrontaci se srbskými hegemonickými ambicemi v rámci Království SHS. Výsledkem bylo neustále zhoršování vztahů Chorvatů a Srbů, celková nedůvěra ne-srbských národů k myšlence jugoslávské identity a diskreditace centralistického způsobu vlády (Cohen, 2008,63-67).

K vyhocení srbsko-chorvatských nacionalistických sporů došlo za druhé světové války v podobě odtržení Chorvatska a vytvoření autonomního polofašistického státu pod vedením Ante Paveliče a jeho ustašovského hnutí, které se mezi léty 1941 – 1945 opakovaně dopouštělo genocidy srbského (také židovského a cikánského) obyvatelstva žijícího na území Chorvatska (Pirjevec, 2000,129). Národnostně motivovaného

---

¹ Doprovázeno přejmenováním státu na Království Jugoslávie.

vyvražďování a vysídlování se však dopouštěla ve velké míře i ostatní etnika (Cohen, 2008,79-88). Okupací ze 17. dubna 1941 došlo k rozpadu Jugoslávie na několik celků. Největší část území připadla výše zmíněnému ustašovskému Nezávislému státu Chorvatsko (NDH)². Zbývající regiony si rozdělily státy, které se podílely na okupaci Jugoslávie – Německo, Itálie, Maďarsko, Bulharsko a Albánie³. Okupanti se mohli velmi často spolehnout na podporu místních nacionalistických organizací, které uvítaly jakoukoliv možnost pomstít se Srbům za předchozí příkoří. Příkladem může být postup Italů v okupovaném Kosovu, kde předali moc do rukou albánských nacionalistů, kteří započali s důslednou albanizací a perzekucí srbského elementu (Pelikán, 1997,8). Podobný scénář využívání etnických rozporů k upevnění vlastní pozice můžeme sledovat téměř na všech okupovaných územích. K vyhocení etnické nesnášenlivosti přispěly i další faktory, jako například politická a ideová orientace nekomunistického odboje – tzv. četnické rezistence, která měla výrazně srbský nacionalistický charakter a usilovala o obnovení srbské dominance na území Jugoslávie. Bojové operace zaměřovali nejen proti okupantům, ale také proti civilnímu obyvatelstvu jiné než srbské národnosti (Cohen, 2008,81 nebo Rogel, 2004,10). Paralelně s četnickým odbojem fungoval komunistický odboj, jehož partyzánské oddíly se vymezovaly vůči četníkům, vzhledem k rozdílným představám o poválečném směřování země (Cohen, 1995,22).

Po skončení druhé světové války tudíž vše nasvědčovalo, že propasti, které vznikly mezi jednotlivými národy uvnitř Jugoslávie, nebude možné překlenout a vrátit se k jednotnému státu. Vůdci komunistického antifašistického odboje Josipu Brozi Titovi se však podařilo nalézt společnou řeč mezi znesvářenými etniky díky prosazování národnostní politiky, kterou Pelikán shrnul následovně: Primární důraz byl kladen na dodržování stejného přístupu ke všem jugoslávským národům a etnickým komunitám, což znamenalo uznání nacionální svébytnosti všech i dříve neuznávaných skupin (Makedonci, muslimové, Albánci) a zároveň velmi přísné potírání jakéhokoliv náznaku nacionalismu. Žádný národ neměl privilegované postavení, jako například Rusové v SSSR. Federální koncept nově vznikajícího státu byl upevněn především pomocí totalitního charakteru vlády komunistické oligarchie v jednotlivých svazových

---

² Viz Příloha č. 1.

³ Výjimku tvořili autonomní státní celky na území Srbska a Černé Hory s loutkovými pronacistickými vládami.

republikách (Pelikán, 1997,11). Etnické uklidnění podle stejného autora přinesla i všeobecná únava z nacionalismu, který byl vybičován na nejvyšší možnou úroveň a zapříčinil smrt do té doby nepředstavitelného počtu lidí (Pelikán, 1996,6). Federativní lidová republika Jugoslávie vznikla roku 1945 a ústava sepsaná komunistickými vůdci zaručovala všem národům stejná práva a zabraňovala diskriminaci národnostních menšin. Následujících 35 let autoritativní vlády Josipa Tita jako doživotního prezidenta tak bylo, díky silné pozici komunistických garnitur v jednotlivých státech, národnostně nejkolidnějším obdobím v novodobých dějinách Jugoslávie (Pelikán, 1996,4).

Klid a mír v národnostní otázce, který v Jugoslávii zavládl, však neměl být konečný. Štěpné linie uvnitř společnosti čas v žádném případě nemohl zahladit a latentní konflikt vyčkával na příchod krize, která by mohla probudit staré rány. Předzvěst budoucích problémů mohlo predikovat řešení sporného postavení dvou autonomních oblastí v rámci Srbska – Vojvodiny a Kosova. Federace se od svého vzniku sestávala ze šesti rovnoprávných republik (Srbsko, Chorvatsko, Slovinsko, Bosna a Hercegovina, Makedonie, Černá Hora) a dvou výše zmíněných autonomních oblastí⁴, které se snažily získat statut republiky v postupném procesu maximální decentralizace do podoby konfederace. Srbové věrní politice potlačování nacionálních tendencí požadavkům na zrovnoprávnění nevyhověli, avšak od přijetí ústavy z roku 1974 disponovala obě území vlastními vyslanci ve federálních institucích (Jovič, 2009,183). V 60. letech musel Titův režim čelit ekonomickým problémům, vzhledem k postupnému vyčerpání zdrojů a vysokým zahraničním půjčkám, které bylo nutné splácet. Jak uvádí Pelikán, prohloubily se tak rozpory mezi hospodářským růstem a totalitním charakterem komunistické moci (Pelikán, 1996,10). Současně se začal naplno projevovat rozdíl v ekonomické vyspělosti jednotlivých svazových republik. Bohatý sever jen nerad přistupoval na politiku, kdy musel dotovat méně výkonné ekonomiky jižních států a naopak jih si stěžoval na vykořisťování ze strany severu, což dohromady tvořilo velmi živné podhoubí pro pomalý návrat nacionalismu. Po dobu Titova života se však dařilo totalitní vládě udržet jak hospodářskou stabilitu, tak i nacionalismus jednotlivých republik pod kontrolou (Rogel, 2004,14).

Smrt Josipa Tita zasadila federaci úder, z kterého se již nikdy nedokázala vzpamatovat. I přes uměle vytvořený kult osobnosti se prezident těšil úctě a respektu

---

⁴ Viz Příloha č. 2

na celém jugoslávském území, což výrazně oslabovalo nacionalistické tendence (Rychlík a Perenčević, 2007,350). Nová centrální kolektivní vláda se kromě potíží s těžkopádnou ústavou musela potýkat také s rapidním úbytkem vlastní autority, rychlejším rozevíráním sociálních nůžek mezi severem a jihem a v neposlední řadě s hospodářskou a finanční krizí, doprovázenou vlnou stávek, rostoucí inflací a zvyšující se nezaměstnaností. Neschopnost centrální vlády zareagovat na vývoj a navrhnout možnosti řešení vedl k přesunutí rozhodovacího vlivu z centra do jednotlivých republik. Jako stíny z minulosti se postupně začínaly vynořovat národnostní spory, především mezi Srby a Albánci žijícími v Kosovu (Jovič, 2009,183 nebo Cohen, 1995,47). Do čela svazových republik se během 80. let postupně vypracovala nastupující generace komunistů, která již přímo nespolupracovala s Titem a nesdílela jeho představu o velké říši. Budoucnost Jugoslávie nově viděli politici jako Kučan (Slovinsko), Račan (Chorvatsko) a hlavně Milošević (Srbsko) v ideologiích na bázi nacionalismu. V průběhu 80. let postupně ukončily činnost všechny společné celo-jugoslávské projekty a další postup všech článků federace již byl primárně nacionalistický, snažící se vydobýt co nejvýhodnější podmínky pro svůj národ. Jak píše Rychlík a Perenčević: *„Jugoslávii už nikdo nechce, ani Srbsko ji nepotřebuje“* (Rychlík a Perenčević, 2007,356).

Postupnému rozvolňování federace přispěla i mezinárodní situace bezprostředně před a po rozpadu východního bloku. S nástupem Gorbačova Sovětský svaz uznal své chybné jednání ve vztahu k Jugoslávii a tím definitivně pohřbil strach z Ruska jako argument, který stmeloval malé státy na Balkáně. Rezignace Sovětského svazu na snahu získat rozhodující vliv na Balkáně vedla západní mocnosti k názoru, že již nepotřebují udržovat silnou Jugoslávii jako nárazníkovou zónu (Rychlík a Perenčević, 2007,355). Pro Titovu Jugoslávii byl přitom vztah se Sovětským svazem klíčovým momentem mezinárodní politiky po celé poválečné období. Konflikt mezi oběma komunistickými státními celky spočíval ve Stalinově představě o Sovětském svazu jako dominantní síle ve východním bloku. Naopak Tito vědom si své vlastní síly, vzešlé z procesu sjednocení rozsáhlého území na Balkáně, si představoval model spolupráce spíše na bázi partnerství. Poválečný vliv Sovětského svazu vycházel z dohody o rozdělení sfér vlivu mezi východem a západem. Tito svým aktivním a sebevědomým

jednáním tuto dohodnutou rovnováhu narušoval⁵ (Pirjevec, 2000,202). Střet mocenských ambicí se přenesl i na úroveň osobnostního soupeření Stalina s Titem, který představoval velmi silnou osobnost i přesto, že zpočátku servilně plnil všechny příkazy z Moskvy. Z poslušného následovníka se však poměrně rychle stal výrazný konkurent. Tito začal v rámci sovětského bloku uplatňovat politiku, která by se dala považovat za pokus učinit z Bělehradu centrum lidově demokratických států a ideologického protivníka Moskvy. Jeho koncept socialismu se začal lišit od Stalinovy vize a Tito chtěl exportovat jugoslávskou cestu k socialismu do ostatních lidových demokracií (Pirjevec, 2000,203). Značnou výhodou pro něj bylo, že na rozdíl od ostatních států východního bloku, které byly osvobozeny Rudou armádou, Tito dokázal v čele své odbojové organizace vyhnat okupanty s minimálním cizím přičiněním. Důvodem první vážné roztržky bylo rozmístění jugoslávských vojsk v Albánii a vyjednávání o možném připojení Bulharska k federaci. Stalin se obával narušení sovětské dominance ve východním bloku, a proto vystoupil s vlastním plánem na uspořádání poměrů na Balkáně. Tito sovětský plán zavrhl a odmítl i obvinění v následném kritickém dopise, čímž se spor vyhrtil až na úroveň deklarace nepřátelství a vyloučení Komunistické strany Jugoslávie proti její vůli z Informbyra (Ridley, 1995,255). V téže době se do konfliktu vložil západ, který nabídl Jugoslávii hospodářskou pomoc v podobě finančních injekcí i poskytnutí know-how. Západ tímto způsobem usiloval o zmenšení vlivu SSSR na Balkáně, což se částečně podařilo. Ke všeobecnému zklamání západních mocností, které pomohly Jugoslávii získat místo v RB OSN, však Tito zastával neutrální postoj mezi Sovětským svazem a Západem. Jugoslávie se díky účasti v Radě bezpečnosti OSN, kam byla zvolena jako nestálý člen v roce 1949, nemusela obávat vojenské intervence a naopak se mohla ubírat vlastní socialistickou cestou.

Krizovým obdobím pro sovětsko-jugoslávské vztahy byla Korejská válka, při které došlo k největšímu sblížení Tita se Západem ve strachu ze sovětské invaze (Ridley, 1995,274). Definitivní uklidnění situace přinesla až smrt Stalina, po které se naskytl prostor k normalizaci vztahů. Na urovnání neshod naléhal především Sovětský svaz, který se domníval, že Jugoslávie touží po návratu do východního bloku. Naopak Tito zastával velmi zdrženlivý postoj a nikterak nespěchal zpět do náruče SSSR (Pelikán,

---

⁵ Například jugoslávská podpora Řecké levice proti Athénské vládě v roce 1946

2001,43). Sbližování obou mocností bylo potvrzeno roku 1954 Chruščovem v Bělehradě, kde oba vůdci stvrdili podpisem přátelství svých zemí. Usmíření by se dalo považovat za triumf Titovy diplomacie, jelikož se mu podařilo vynutit si sovětskou omluvu za předchozí rozbroje. Dobré vztahy však trvaly pouze krátce. Opětovné posilování Titovy pozice, spojené s kritikou sovětského zásahu v Maďarsku, vedlo roku 1958 k výraznému ochlazení. Jugoslávie poté upevnila své neutrální postavení vstupem do ligy nezúčastněných států, která stála mimo bipolární dělení světa. Až do konce studené války se Titovi dařilo díky obratné zahraniční politice úspěšně balancovat mezi východním a západním blokem, přičemž čerpal ekonomické výhody od obou.

1.2 Občanská válka

První předzvěsti blížícího se konfliktu bylo memorandum vydané 24. září 1986 Srbskou akademií věd a umění, v němž se přihlásila k velkosrbským myšlenkám a nepřímo podporovala obnovu srbské hegemonie v Jugoslávii (Jovič, 2009,248-253 nebo Silber a Little, 1996,31-36). Cílem srbských nacionalistů bylo znovu vydobytí majoritního postavení pro Srby v rámci Jugoslávie a v případě nevyhnutelného rozpadu, alespoň připojit území se srbskou většinou ležící mimo hranice Srbska. Na druhé straně cíle většiny ostatních svazových republik se ubíraly nejprve směrem k uznání suverenity, později k úplné samostatnosti se zachováním federativních hranic, což se nesetkalo s pochopením u Srbů, žijících roztroušeně po celém území Jugoslávie a představujících početné menšiny především v Chorvatsku a Bosně. Ohniskem budoucích nepokojů se v roce 1987 stalo Kosovo, kde se Slobodan Milošević poprvé postavil za Srby žijící v tomto regionu. Jeho výrok „*Nedopustím, aby vás někdo bil*“, jímž oslovil shromáždění slovanského obyvatelstva na Kosově poli, obletěl celé Srbsko a získal mu ohromnou popularitu (Pelikán, 1996,17). V krátkém sledu následovala novela ústavy, která rušila autonomii Kosova a Vojvodiny a připoutala oba regiony pevně k Srbsku. Obavy ostatních republik z rostoucí moci srbského vůdce v roce 1989 přerostly v jasnou snahu opustit nefunkční federaci.

Jako první se secesionistické tendence naplno projevíly ve Slovinsku, které bylo na rozdíl od ostatních regionů poměrně homogenní. V sousedním Chorvatsku uspěla ve volbách z roku 1990 politická strana Franja Tudjmana, která měla jako hlavní politický

cíl samostatnost. Tudjman zašel v nacionalistické rétorice dokonce tak daleko, že požadoval rehabilitaci ustašovského hnutí z období druhé světové války (Rychlík a Perenčević, 2007,366). Na rozdíl od Slovinska ale na území Chorvatska žila poměrně velká srbská menšina – přibližně 20% obyvatelstva v několika regionech, z nichž nejvýznamnější centrum představovala Krajina. Právě chorvatští Srbové se razantně ohradili proti politické rétorice nové vlády a vstoupili do stávký s cílem oddělit se od Chorvatska a zůstat součástí federace, která však v roce 1990 již byla mrtva. Stávký a drobné rebelie postupem času přerostly v otevřenou vzpouru, kterou chorvatská vláda neměla jak potlačit, vzhledem k absenci bojeschopných ozbrojených složek. Jugoslávská lidová armáda (JLA) nadále zůstala pod kontrolou Bělehradu a chorvatské zájmy mohla hájit pouze slabá teritoriální obrana (Thomas a Mikulan, 2009,20). Rozhodujícím se stal rok 1991. Srbsko přijalo novou nacionalistickou ústavu, rezignovalo na snahu zachovat celistvou Jugoslávii a přešlo na záložní plán vytvoření velkého Srbska (Rychlík a kol., 2004,521). V reakci na přijetí nové ústavy proběhla na Slovinsku⁶ i v Chorvatsku⁷ referenda o odtržení s pozitivním výsledkem. Vlády obou republik neprodleně (25. června) vyhlásily samostatnost a zahájily přípravy na válku. Odvetné operace JLA na sebe nenechaly dlouho čekat, avšak intenzita se dosti lišila. V případě Slovinska kladla JLA pouze malý odpor dobře připraveným slovinským jednotkám teritoriální obrany a do deseti dnů se podařilo za pomoci Evropského společenství vyjednat příměří, které bylo stvrzeno na konferenci v Brioni 7. července. Přijato bylo mimo jiné také tříměsíční moratorium, které odkládalo vyhlášení nezávislosti Slovinska a Chorvatska na říjen.

V Chorvatsku byla situace podstatně vyhocenější vzhledem k separatistickým snahám Srbů žijících v Krajíně a Slavonii, kteří nesouhlasili s vyhlášením chorvatské nezávislosti a hodlali jí zabránit i za cenu násilí. Regulérní občanská válka vypukla v červenci roku 1991 obléháním Vukovaru a stala se nechvalně proslulou masovými zločiny na civilním obyvatelstvu na obou válčících stranách (Silber a Little, 1996,173). Na podzim vstoupila v platnost pozdržená chorvatská samostatnost a zároveň byla

---

⁶ Referendum proběhlo 23. 12. 1990, volební účast: 93,2%, pro nezávislost: 88,2%, nezávislost vyhlášena: 25.6.1991.

⁷ Referendum proběhlo 19. 5. 1991, volební účast: 83,6%, pro nezávislost: 93,2%, nezávislost vyhlášena: 25.6.1991.

oficiálně vyhlášena autonomní Republika Srbska Krajina (RSK)⁸, kterou však Chorvatsko odmítalo uznat a vojensky se jí snažilo inkorporovat. Po uznání chorvatské nezávislosti evropskými mocnostmi se musela JLA stáhnout ze země. Stačila však předat většinu výzbroje jednotkám RSK, které nadále pokračovaly v boji proti chorvatské teritoriální obraně. V relativně krátké době se úroveň násilí páchaném na civilním obyvatelstvu zvedla nad kritickou úroveň (Rogel, 2004,23), což vedlo ke zvýšené aktivitě uvnitř OSN, která situaci od počátku monitorovala. K chorvatskému konfliktu vydala RB OSN první rezoluce již na podzim 1991, ale k radikálnějšímu řešení se odhodlala až v lednu 1992, kdy byla rozhodnutím rezolucí RB OSN 743⁹ ustanovena mírová mise UNPROFOR (viz dále). Hlavním posláním jednotek OSN bylo dohlížet na dodržování příměří uzavřeného 2. ledna 1992, které zakonzervovalo válečný stav až do roku 1995. S příchodem mírových vojsk se situace v Chorvatsku alespoň částečně uklidnila a nepokoje se přesunuly do sousední Bosny a Hercegoviny, kam již mandát mise UNPROFOR nezasahoval. Válečné operace na území Chorvatska však v omezené míře pokračovaly i v době příměří střeženém mírovými sbory OSN.

Za zmínku jistě stojí změna postoje mezinárodního společenství ve věci uznání nezávislosti nových států na sklonku roku 1991 a v průběhu roku 1992. Evropské společenství, stejně jako OSN, v prvních měsících konfliktu jasně deklarovaly podporu zachování celistvé Jugoslávie (Woodward, 1995,160), kterou upřednostňovaly před vznikem malých nestabilních států. Po jednostranném vyhlášení nezávislosti Chorvatskem a Slovinskem, doprovázeným ozbrojenými střety JLA s jednotkami teritoriální obrany, se již názory začaly rozcházet. Evropskému společenství se v prvních momentech podařilo zprostředkovat ukončení bojů ve Slovinsku a pozdržet vyhlášení nezávislosti obou zemí o tři měsíce. Avšak na výbuch násilí v Chorvatsku již pádnou odpověď najít nedokázalo, především z důvodu britského odmítání jakékoliv vojenské intervence (Burg a Shoup, 1999,86). Tíha hledání řešení se tak v září 1991 přesunula na OSN. Čelní aktéři mezinárodního společenství nyní museli zaujmout jasné stanovisko směrem k uznání nezávislosti bývalých svazových republik a teritorií. Za tímto účelem byla vytvořena speciální Badinterova komise, která měla všechny žádosti posoudit a

---

⁸ Viz. Příloha č. 3

⁹ Viz. United Nations (1992): *Resolution 743* [online]. The Security Council, 21. February 1992 [cit. 2014-05-13]. Dostupné na: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/743\(1992\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/743(1992))

navrhnout možné řešení. O mezinárodní uznání požádalo: Chorvatsko, Slovinsko, Makedonie, Kosovo, Bosna a Hercegovina a Krajina. Kosovo a Krajina byly ihned zamítnuty na základě dohody o zachování původních hranic. Chorvatsko a Bosna nebyly doporučeny k uznání vzhledem k nevyřešené národnostní otázce a pouze Slovinsko a Makedonie byly doporučeny k uznání.

Do rozhodování se však ve velké míře promítly partikulární zájmy jednotlivých aktérů, kteří sledovali pouze vlastní cíle. Hlavním zastáncem uznání nezávislosti Chorvatska se stala německá vláda, která se dostala pod tlak veřejného mínění ovlivněného vysokým počtem chorvatských přistěhovalců. Navíc Německo řešilo vlastní problémy se sjednocením a potřebovalo se na mezinárodní scéně prezentovat jako silný stát (Hladký, 2005,144). Nezanedbatelným důvodem německého tlaku na uznání chorvatské nezávislosti byly také ekonomické zájmy v tomto regionu. Zdrženlivou opozici představovala především Velká Británie a Francie, které se obávaly zhoršení situace v regionu (Cohen, 1995,238). Ukázkovým příkladem evropské politiky v začátcích jugoslávské krize je příslib podpory uznání nezávislosti Chorvatska výměnou za německou podporu Maastrichtské smlouvy o Evropské unii (Bennett, 1995,179). Následně byla 15. ledna 1992 mezinárodně uznána nezávislost Slovinska a Chorvatska. Uznání nezávislosti Makedonie se zpozdilo z důvodu vetování rozhodnutí Řeckem, které nesouhlasilo s názvem státu a jeho vlajkou. Německo však s uznáním nepočkalo ani na oficiální datum stanovené vzájemnou dohodou a uznalo nezávislost dvou prvně jmenovaných států již v prosinci 1991. Tento postup byl kritizován zbytkem mezinárodního společenství i OSN, protože dle jejich názoru pouze vyhrotí situaci v Bosně a Makedonii. Šesták se domnívá, že nátlak na rychlé mezinárodní uznání Chorvatska znemožnil nalezení komplexního řešení pro situaci v Jugoslávii, na což nejvíce doplatila Bosna (Silber a Little, 1996,205). Právě bosenská situace se stala v průběhu roku 1992 nejpalčivějším problémem. Čelním představitelům bylo neuváženě slíbeno mezinárodní uznání v případě, že se v referendu vysloví většina obyvatel pro odtržení, aniž by se vyřešila národnostní otázka uvnitř země. Po úspěšném referendu byla Bosna a Hercegovina 7. dubna 1992 uznána mezinárodním společenstvím, čímž de facto vypukla občanská válka (Hladký, 2005,269-270).

Konflikt v Bosně vyplynul ze situace, kdy se po odtržení Slovinska a Chorvatska od Jugoslávie změnil poměr sil citelně ve prospěch Srbska. Z tohoto důvodu zbývající

republiky (kromě Černé Hory) deklarovaly svůj záměr také opustit federaci (Rychlík a Perenčević, 2007,385). Homogenní Makedonie dosáhla svého cíle poměrně snadno a po sérii vyjednávání s Bělehradem na podzim roku 1991 vznikla jako samostatný subjekt bez výraznějších komplikací. Nejsložitější výchozí pozici ze všech nástupnických republik měla Bosna a Hercegovina. Rogel přirovnává národností situaci v Bosně k „miniaturě Jugoslávie“, vzhledem k etnickému a náboženskému složení obyvatelstva (Rogel, 2004,27). Na jejím území se mísily tři národnosti s různým náboženským vyznáním¹⁰ – pravoslavní Srbové, katoličtí Chorvaté a muslimští Bosňáci, aniž by existovala jasná většina jedné skupiny¹¹. Podobně jako v Chorvatsku se proti návrhu na vyhlášení samostatnosti (z podzimu 1991) zvedla vlna odporu ze strany bosenských Srbů, vedoucí k vyhlášení autonomní Srbské republiky v Bosně a Hercegovině (9. 1. 1992), která usilovala o připojení k Srbsku. Bosenští Chorvaté sice usilovali o samostatnost Bosny spolu s Bosňáky, ale zároveň počítali s následovným připojením Hercegoviny k Chorvatsku. Třetí válčící stranu v Bosně představovali Bosňáci, hojně podporovaní muslimskými fanatiky z celého světa, jejichž cílem bylo oddělení se od Jugoslávie po vzoru Chorvatska a Slovinska. Na jaře 1992, po oficiálním vyhlášení samostatnosti (6. 4. 1992), propukla na území Bosny a Hercegoviny nekontrolovatelná občanská válka, ve které se všechny tři entity dopouštěly mnoha násilných excesů na civilním obyvatelstvu znepřátelených národností (Cohen, 1995,246). V prvních měsících konfliktu těžili Srbové z přítomnosti JLA, která se na území Bosny stáhla po opuštění Slovinska a Chorvatska (Silber a Little, 1996,217). Pod tlakem mezinárodního společenství byla sice JLA donucena stáhnout se z Bosny, avšak zanechala zde většinu výzbroje (Hladký, 2005,271). Násilnostem nedokázal zabránit ani rozšířený mandát mise UNPROFOR na území Bosny a Hercegoviny, ke kterému došlo na žádost sarajevské vlády. Krvavá občanská válka tak navzdory snahám mezinárodního společenství mohla pokračovat až do roku 1995.

---

¹⁰ Viz. Příloha č. 4

¹¹ Sčítání lidu 1991: 43,7% Muslimové, 31,4% Srbové, 17,3% Chorvaté, 5,5% ostatní. Celkem 4,364,574 obyvatel.

1.3 Ukončení Konfliktu

1.3.1 Chorvatsko

Chorvatská vláda využila dobu oficiálního příměří s RSK k přípravě na závěrečný úder, který měl definitivně zajistit územní celistvost země. Trnem v oku byla Tudjmanovi právě Republika Srbska Krajina, která zaujímal 30% rozlohy republiky a pro Chorvaty představovalo opětovné začlenění existencionální otázku (Rychlík a Perenčević, 2007,389) zvláště poté, co krajinští Srbové odmítli statut autonomní oblasti. Tudjman od začátku počítal s řešením pomocí využití síly, ke kterému dostal tichý souhlas USA a Německa po krachu jednání s představiteli RKS v roce 1994. Překážkou zůstaly pouze jednotky OSN operující v oblastech ovládaných chorvatskými Srby, avšak neprodloužením mandátu misi UNPROFOR si zajistil, že i tato komplikace zmizela chorvatským hegemonickým záměrům z cesty. Záminkou pro chorvatský útok se stala uměle zinscenovaná kolize u benzínové pumpy na hranicích (Silber a Little, 1996,354), po které následoval chorvatský protiúder na srbské pozice ve východní Slavonii – operace Blesk. Po rychle kapitulaci Slavonie netrvalo dlouho a Chorvatům podporovaným bosenskými spojenci se podařilo podrobit si i zbytek RSK. Při operaci Oluja (Bouře), probíhající mezi 4. a 7. srpnem 1995, utrpělo ztráty především srbské civilní obyvatelstvo, které bylo masově vyháněno ze svých domovů, čemuž nezabránily ani zbytky jednotek OSN. Ostatní srbské regiony na území Chorvatska následně raději kapitulovaly a souhlasily s integrací. Na mezinárodní scéně byla chorvatská agrese hromadně odsouzena všemi státy, kromě USA a Německa, což jen potvrzuje tvrzení Marka, že mírová politika OSN je velmi často v rozporu se záklisními zájmy a metodami politické diplomacie velmocí (Marek,2012a,80).

1.3.2 Bosna a Hercegovina

V prvních fázích války (během roku 1992) se podařilo Srbům ovládnout více než 50% území Bosny. Následná bosensko-chorvatská protiofenzíva byla sice zpočátku úspěšná, ale na jaře 1993 skončila znepřátelením obou dosavadních spojenců a občanská válka se rozhořela i mezi Chorvaty a muslimy. Spor bývalých spojenců vyvrcholil vznikem Chorvatské republiky Herceg – Bosna prezidentem M. Bobanem – leaderem bosenských Chorvatů. Západ mezi lety 1993 a 1994 neuspěl s několika návrhy na

mírové řešení,¹² a proto po další sérii krvavých masakrů přistoupil k razantnějšímu vyjednávání (Hladký, 2005,284). Od března 1994 se do řešení konfliktu intenzivněji zapojovalo USA, pod jejichž vedením vznikla kontaktní skupina (Francie, Německo, Velká Británie, Rusko, Spojené státy) pro ukončení bosenského konfliktu. Prvním nutným krokem bylo opětovné dosažení spojení mezi Chorvaty a Bosňáky. Pod nátlakem USA uzavřel vůdce bosenských muslimů A. Izetbegovič se svým Chorvatským protějškem dohodu o vzniku Bosenské federace. Krizovým spouštěčem dalších událostí se stal masakr v bezpečné zóně Srebrenici z léta 1995, po kterém společné bosensko-chorvatské síly zahájily ofenzívu proti srbským pozicím souběžně s chorvatskou ofenzívou proti RSK. Situaci jim výrazně usnadnily masivní nálety sil NATO na srbské pozice po bombovém atentátu v centru Sarajeva z 28. srpna 1995. Dalším masakrům na civilním obyvatelstvu především srbské národnosti zabránil příjezd náměstka ministra zahraničí USA R. Holbrooka, který donutil spojence zastavit útok a zasednout k vyjednávacímu stolu.

Výsledkem práce diplomatů byla tzv. Daytonská dohoda¹³, která zaručovala ukončení násilí na území Bosny a Hercegoviny a řešila postkonfliktní uspořádání a rozdělení politické moci. Nový státní útvar měl fungovat na úrovni konfederace s rozsáhlými prvky autonomie pro jednotlivé národnostní regiony. Navrhovaný koncept byl směsicí starých návrhů s několika novými prvky (Hladký, 2005,288). Výsledné uspořádání Bosny vycházelo z dělení státu na dvě části: Muslimsko-chorvatskou federaci (51% území) a Srbskou republiku (49% území). Nově byla zřízena centrální vláda s kolektivní hlavou státu a dva oddělené legislativní orgány s vlastní mocí výkonnou, které byly obsazovány na základě svobodných voleb pod mezinárodním dohledem (Rogel, 2004,38). Mírová smlouva vstoupila oficiálně v platnost 14. 12. 1995 po podpisu představitelů Srbska, Chorvatska a Bosny v Paříži. Dohled nad implementací mírových prvků na území Bosny a Hercegoviny převzalo NATO pod patronací OSN, konkrétně mise IFOR a SFOR. K normalizaci vztahů došlo 23. 8. 1996 v Bělehradě.

---

¹² Například: Vance-Owenův plán (1993) nebo Owen-Stoltenbergův plán (1993) nebo Mírový plán (1994).

¹³ Viz. United Nations (1995): *General Framework Agreement for Peace in Bosnia and Herzegovina* [online]. General Assembly, Security Council [cit. 2014-05-13]. Dostupné na: http://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/BA_951121_DaytonAgreement.pdf

1.3.3 Kosovo

Tímto aktem skončila první fáze rozpadu Jugoslávie. Další etapu rozkladu představovalo poklidné odtržení Černé Hory v roce 2006¹⁴, ke kterému došlo na základě výsledků lidového hlasování¹⁵. Definitivní rozpad Jugoslávie završil rok 2008 a odtržení Kosova, které Bělehrad dosud neakceptoval a stále považuje Kosovo za svou integrální součást. Vyhlášení samostatnosti předcházelo období násilných střetů albánských nacionalistů (Kosovská osvobozenecská armáda - UÇK) se srbskými pořádkovými silami. Podnětem k vypuknutí nepokojů bylo podepsání Daytonské dohody, ve které se Kosovo nedočkal statutem republiky, navzdory dlouhodobým snahám o internacionalizaci kosovské otázky a vzniku paralelního státního aparátu (Girgle, 2009,78-89). Následná deziluze vedla k přehodnocení dosavadní cesty nenásilné rezistence vůči Srbsku. Situace se radikalizovala v roce 1997 nárůstem teroristické činnosti UÇK, která vyprovokovala Srby k rozhodné protiofenzívě o rok později. Střetnutí doprovázely masakry civilního obyvatelstva obou zneprátelených národností, což vedlo k reakci mezinárodního společenství. Mírová jednání nepřinesla kýžený efekt a Srbové dál pokračovali v ofenzívě s cílem znovuzískání kontroly nad Kosovem (Girgle, 2009,106-107). V reakci na to Severoatlantická aliance v čele s USA přistoupila k radikálnímu řešení situace a schválila na jaře 1999 použití síly proti Bělehradu. Operace s názvem Spojenecká síla spočívala v sérii náletů na strategické cíle v Jugoslávii a měla za následek stažení srbských vojáků z území Kosova. Následně byla schválena rezoluce RB OSN, která umožnila vstup jednotek OSN na území Kosova, čímž Srbsko fakticky ztratilo kontrolu nad regionem. Na dodržování příměří dohlíží od roku 1999 mise KFOR a UNMIK, které neopustily zemi ani po vyhlášení samostatnosti v roce 2008.

Samostatnou kapitolou, pro kterou však v práci není dostatek prostoru, by byl Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii – ICTY (International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia). Tribunál byl ustaven rezolucí RB OSN č. 827 dne 25. května 1993 a zabývá se zločiny spáchanými na území bývalé Jugoslávie od roku

---

¹⁴ Od 27. dubna 1994 součástí Svazové republiky Jugoslávie společně se Srbskem, v roce 2002 změněn název na Státní společenství Srbsko a Černá Hora, 4. února 2003 transformováno ve volnější soustátí Srbsko a Černá Hora.

¹⁵ Hlasování se zúčastnilo 86,3 % oprávněných voličů, z nich 55,5 % na položenou otázku odpovědělo ANO, čímž byla o půl procenta překročena hranice stanovená Evropskou unií (55 %).

1991. Zaměřuje se na: závažná porušení Ženevských konvencí, porušení válečného práva, genocidu a zločiny proti lidskosti. Tribunál soudí pouze jednotlivce, nikoli organizace či vlády. Nejvyšší trest, který může udělit, je doživotní vězení.¹⁶ V souvislosti se soudním tribunálem je často zpochybňována jeho objektivnost a nestrannost v přístupu ke všem zainteresovaným etnikům (Rogel, 2004,86-87).

2. Peacekeeping

2.1 *Definice a charakteristika*

Vymezení pojmu peacekeeping (česky přeložitelné jako „udržování míru“) je dosti složité vzhledem k neexistenci jasné a obecně uznávané definice ze strany OSN. Za uplynulých více než šedesát let, kdy se s fenoménem peacekeepingu můžeme setkávat v mezinárodních vztazích, přišlo mnoho autorů se svou vlastní definicí a tím jen prohloubili chaos, který v terminologii panuje. Absence vědeckého vymezení komplikuje nejen vědecký výzkum dané problematiky, ale také praktické snahy o řešení současných konfliktů (Bureš, 2003,26). Komplikace spojené s jasnou definicí vychází z faktu, že termín není obsažen v Chartě OSN, ačkoliv se jedná o jednu z nejvýraznějších činností Spojených národů. Vysvětlení této absence je celkem prosté, v době vzniku OSN se nepočítalo s podobnými aktivitami, vzhledem k celosvětově rozšířené optimistické atmosféře po skončení druhé světové války. Model peacekeepingu vznikl až jako reakce na složitou situaci v RB OSN v průběhu studené války (Urbanovská, 2012,86).

Spojené národy používají termín peacekeeping k označení širokého úsilí vytvořit bezpečné podmínky v postižených zemích pro přechod od konfliktu k míru. Samotný pojem byl poprvé užít v polovině 50. let v souvislosti s operací UNEF I. – UN Emergency Force (Diehl, 2008,42). Formálního uznání se peacekeeping dočkal v roce 1965, kdy Valné shromáždění OSN ustavilo speciální komisi zabývající se udržováním míru (Special Committee on Peacekeeping Operations). Nicméně jako vůbec první mise na

---

¹⁶ Více o ICTY na: United Nations International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia [online]. Dostupné na: <http://www.icty.org/sections/AbouttheICTY>

udržení míru byla zpětně uznána operace UNTSO – UN Truce Supervision, monitorující příměří mezi Izraelem a sousedícími státy z roku 1948 (Bureš, 2008,36). Širší definice OSN předkládá koncept peacekeepingu jako jedné z mnoha aktivit OSN, které ve spolupráci s dalšími aktéry mezinárodních vztahů napomáhají k udržení míru a bezpečnosti po celém světě. Při této definici je nutné zohlednit vztah k dalším aktivitám, které dohromady tvoří celkový přístup OSN k řešení mezinárodních konfliktů. Těmito příbuznými aktivitami jsou prevence konfliktu, peacemaking, peace enforcement a peacebuilding (UN 2008,17).

Prevence konfliktu má za cíl zabránit eskalaci sporů v otevřené násilí pomocí diplomatických prostředků. Peacemaking a peace enforcement jsou modely uplatňované v již probíhajícím ozbrojeném konfliktu a jejich hlavním posláním je zajistit ukončení násilí a v maximální míře ochránit civilní obyvatelstvo před následky ozbrojeného střetu. K tomuto úkolu využívají širokou škálu prostředků od diplomacie až po použití síly jako donucovacího faktoru. Po uzavření příměří přichází na scénu peacekeeping a peacebuilding, jejichž cílem je v první řadě dohlížet na dodržování míru a zabránit opětovné eskalaci. V poslední době je však velký důraz kladen také na postkonfliktní rekonstrukci, která vytváří prostředí pro hlubší urovnání sporů a navázání spolupráce mezi znepřátelenými stranami. Pevné oddělení jednotlivých mírových aktivit však neexistuje a mírové mise se většinou sestávají z více na sebe navazujících nebo souběžných aktivit (UN 2008,20). S tímto rozdělením mírových aktivit pracuje i David Ramsbotham, který reaguje na neexistenci pevného ukotvení peacekeepingu v Chartě OSN. Mírové operace rozlišuje na operace spadající pod kapitolu VI a kapitolu VII Charty OSN. Určujícím faktorem je pro něj souhlas či nesouhlas znepřátelených stran s nasazením jednotek OSN. V případě, že strany souhlasí (peacekeeping), se jedná o operaci spadající pod kapitolu VI – Pokojné řešení sporů, v opačném případě se jedná o vynucování míru (peaceenforcement), spadající pod kapitolu VII - Akce při ohrožení míru, porušení míru a činech útočných (Ramsbotham, 1995,2). K této dichotomii se váže i používání pojmu „operace šest a půl“ pro peacekeepingové operace OSN, které tvoří mezistupeň mezi výše zmíněnými kapitolami (Bureš, 2003,29).

2.2 Historický vývoj a typologie

Vývoj peacekeepingu je úzce navázán na vývoj mezinárodního politického prostředí po druhé světové válce. Prohlubující se rozpory na půdě RB OSN krátce po vzniku samotné organizace znemožňovaly její efektivní fungování v oblasti udržování mezinárodního bezpečí (Bureš, 2007,27). Neexistence konsenzu v rozhodovacím orgánu a zároveň neexistence společné armády, kterou by OSN mohla využít k řešení mezinárodních konfliktů, vedla ke zrodu peacekeepingu, jako nouzového konceptu k řešení krizí. Nový fenomén se zakládá na rezoluci Valného shromáždění „Sjednocení pro mír“ č. 377 z roku 1950, jíž Valné shromáždění protestuje proti postupu SSSR při blokování jednání RB v otázce Korejského poloostrova (Waisová, 2011,162). Rezoluce 377 konstatuje, že pokud RB není schopna se kvůli nejednotnosti stálých členů shodnout a selhává při výkonu své primární odpovědnosti za udržování mezinárodního míru a bezpečnosti, přechází odpovědnost a aktivita na Valné shromáždění (UN, 1950). V průběhu studené války byly operace na udržení míru výrazně limitovány rolí OSN v mezinárodních vztazích, událostmi v rámci mezinárodního systému a zejména vztahy mezi supervelmocemi (Segal, 1995,66). To vše mělo vliv na model mírových misí, který byl v této době uplatňován – operace první generace. Operace první generace byly charakteristické velmi slabým mandátem, který se soustředil na monitorování příměří, omezení eskalace konfliktu, nebo destruktivního charakteru konfliktu. Jakékoliv hlubší mírové aktivity, vedoucí k ovlivnění základních příčin konfliktu či jednání válčících stran, byly nepřijatelné vzhledem k přísnému dodržování základních principů klasického peacekeepingu.

Pět základních principů peacekeepingu bylo definováno na základě zkušeností s probíhajícími či proběhnuvšími misemi na přelomu 50. a 60. let: princip souhlasu stran konfliktu s rozmístěním operace, princip nepoužití síly s výjimkou sebeobrany, princip dobrovolných příspěvků kontingentů od malých, neutrálních zemí, princip nestrannosti a princip kontroly operace ze strany generálního tajemníka OSN. Lpění na dodržování těchto zásad mělo za následek snížení schopnosti misí soustředit se na odstraňování původní příčiny a okolnosti vzniku konfliktu. V případech periferních mezistátních konfliktů, se kterými se peacekeepingové mise musely potýkat v době studené války, tato pravidla umožňovala úspěšné plnění mandátů. Avšak se zánikem bipolárního uspořádání po konci studené války se model klasického peacekeepingu

ukázal jako žalostně nedostatečný při řešení stále komplexnějších vnitrostátních konfliktů (Bureš, 2003,29). Aby OSN nadále mohla plnit své poslání, přišla v 90. letech s peacekeepingovými operacemi druhé generace.

Konec studené války vzbudil optimistická očekávání i na půdě mezinárodních vztahů, kde vítězství západu mělo předznamenat věk míru pod záštitou mezinárodních bezpečnostních organizací v čele s USA. Tato atmosféra ukončila paralýzu OSN a počet misí od roku 1988 strmě narůstal. Mezi léty 1988 a 1993 bylo vysláno více peacekeepingových misí než za celou dobu trvání studené války. Avšak nově vyslané mise se musely potýkat s velmi vysokými očekáváními, které se s omezeními typickými pro klasický peacekeeping nemohly naplnit. Mnohé z operací první poloviny 90. let dopadly tragicky a otřesena byla i víra v OSN jako takovou (Urbanovská, 2012,92). Muselo tedy dojít k celkové změně přístupu v otázce fungování mírových operací OSN, ze které vzešly operace druhé generace. Z pětice původních principů vykryštalizovaly tři klíčové, které si svoji důležitost zachovaly i po skončení studené války a přistoupení OSN k vysílání operací druhé generace. Těmito přetrvávajícími zásadami jsou: souhlas stran konfliktu s nasazením operace, nestrannost a minimální užití síly (Diehl, 2008,57). Změny se projeví v charakteru misí, které se staly multidimenzionální a dynamické, neomezující se nadále jen na monitoring a pozorování. Podle Waisové jsou mise druhé generace vystavěny na myšlence strukturální prevence a vědomí důležitosti politického i společenského řešení příčin konfliktu. Vykonnávají komplex úkolů, který sahá od monitorování příměří, oddělení bojujících stran, pomoci při hledání přijatelného řešení pro strany konfliktu až k obnově infrastruktury státu, ekonomického i politického systému a pomoci rozvoji společnosti a národnímu smíření. Nedílnou součástí misí druhé generace je i účast civilistů, kteří se soustředí na stabilizaci společnosti a postkonfliktní rekonstrukci (Waisová, 2011,167).

Někteří autoři pracují i s pojmem operace třetí generace, který je přisuzován operacím na vynucení míru (peaceenforcement). Charakteristickým znakem pro operace třetí generace je absence souhlasu jedné nebo více stran konfliktu s umístěním mise. Cílem těchto misí se stalo maximální zabezpečení civilního obyvatelstva, zajištění distribuce humanitární pomoci a všeobecná rekonstrukce státu. Mírové operace třetí generace jsou typické velkým rozsahem a multidimenzionalitou. Souběžně s rozšiřováním mandátu misí rostly také požadavky na lidskou sílu a náklady

na provoz, což vedlo OSN k začlenění dalších regionálních aktérů. Operace třetí generace tím získaly multinacionální charakter. (Bellamy, Williams, Griffin, 2004,189 nebo Bureš, 2008,134).

Rozdělení peacekeepingových operací podle generací je jen jedna z mnoha typologií, které se ve výzkumu mezinárodních vztahů uplatňují. M.Goulding například rozděluje operace podle základních funkcí, které vykonávají (Goulding, 1993,457). S jinou typologií přicházejí autoři publikace Understanding peacekeeping, kteří identifikují pět širokých typů operací podle předpokládaného výsledku (Bellamy, Williams, Griffin, 2004,5).

2.3 Vznik mise a participace států

Operace na udržení míru vzniká na základě identifikace ohrožení mezinárodního míru a bezpečnosti Radou bezpečnosti OSN. Následně musí stejný orgán schválit vyslání mise hlasováním, při kterém je nutná podpora minimálně devíti členů RB a proti nesmí být žádný ze stálých členů (Diehl, 2008,69). Poté co je operace schválena, přechází odpovědnost na generálního tajemníka, který má za úkol zajistit materiální, finanční a hlavně lidské zdroje potřebné k realizaci. Vzhledem k neexistenci vlastních ozbrojených složek OSN, je nejdůležitější zajištění příslibu účasti dostatečného počtu vojáků formou dobrovolných příspěvků od členských států. Právní základ v tomto smyslu poskytuje článek 43 Charty OSN:

„Aby přispěli k udržení mezinárodního míru a bezpečnosti, všichni členové Organizace spojených národů se zavazují, že Radě bezpečnosti na její výzvu a podle zvláštní dohody nebo dohod dají k dispozici ozbrojené síly, pomoc a služby nutné k udržení mezinárodního míru a bezpečnosti...“ (Charta OSN: čl. 43).

Získávání vojenských kapacit pro nově ustanovené mise je komplikováno skutečností, že v jednom kalendářním roce probíhá současně vždy nejméně deset peacekeepingových operací (Bureš, Dušková, 2007,55). Zdlouhavá vyjednávání hraničící až s doprošováním se o poskytnutí armády pro potřeby OSN často vedou ke zpožděnému nasazení jednotek v postižené oblasti, což může mít dalekosáhlé následky.

Portfolio hlavních přispěvatelů se za dobu fungování peacekeepingu na mezinárodní scéně výrazně proměnilo. Během studené války panovalo přesvědčení, že hlavní mocnosti jsou vzhledem ke svým geopolitickým zájmům nevhodnými přispěvateli jednotek do operací na udržení míru. Protože byl kladen prvořadý důraz na neutralitu a nestrannost, jevíly se k účasti na operacích jako vhodnější země, kterým byla připisována neutrální a nestranná identita (Urbanovská, 2012,96-97). Jednalo se především o menší či středně velké země s dostatečným diplomatickým tlakem, jako byla například Kanada, Austrálie nebo Nový Zéland. Sotomayor ve své práci uvádí, že dalšími výraznými přispěvateli byly větší rozvojové země jako Indie nebo Brazílie, které poskytovaly značnou část vojenského personálu, naopak jejich finanční příspěvek byl výrazně menší (Sotomayor, 2006,6). Po skončení studené války můžeme sledovat dvě zásadní změny ve struktuře participujících států. Na operacích na udržení míru se začaly podílet i přední světové mocnosti a došlo k velmi výraznému navýšení počtu poskytnutých jednotek z méně rozvinutých zemí. Nově se etablovaly země jako Pákistán, Indie, Bangladéš, Jordánsko, Malajsie, Egypt, Botswana, Ghana, Nigérie nebo Argentina, u jejichž jednotek lze pochybovat o optimálním výcviku a vybavení pro potřeby postkonfliktního peacekeepingu (Bureš, Dušková, 2007,56). K únoru 2014 bylo na 16 probíhajících misích zastoupeno 122 zemí, které podle oficiálních údajů OSN poskytly personál v počtu 98,350 osob (UN, 2014). Přestože se číslo zdá na první pohled vysoké, většina členských zemí své závazky nedodrží, natož aby je překračovala. Objem příspěvků se totiž stát od státu značně liší. Příspěvky pouze čtyř států (Pákistán, Bangladéš, Indie, Etiopie) v současné době přesahují hranici pěti tisíc. Na pomyslném vrcholu přispěvatelů stojí Pákistán, který poskytuje 8266 vojáků/policistů/ostatního personálu. V řádu tisícových příspěvků se pohybuje 25 států, ze kterých pouze Itálie je členem NATO. Česká Republika v současné době poskytuje 6 vojenských expertů, což ji řadí na 99. místo. Pro porovnání Slovensko přispívá 160 osobami, Rakousko vyhradilo pro potřeby OSN 183 osob a Polsko poskytuje 12 osob (UN, 2014).

Při pohledu do historie účasti československých jednotek na mírových operacích OSN lze konstatovat, že dlouhou dobu nepatřily mezi tradiční přispěvatele. Jak uvádí Bureš, první a na dlouhou dobu jedinou misí, na které se československá armáda podílela, byla monitorovací mise Dozorčí komise neutrálních států na

Korejském poloostrově. Od roku 1953 zde českoslovenští vojáci dohlíželi na dodržování příměří na 38. rovnoběžce a mimo jiné se také zasloužili o vybudování polní nemocnice. V průběhu čtyřiceti let české účasti se na misi vystříдалo na 600 vojáků a diplomatů (Bureš, Dušková, 2007,57). Po delší pauze se českoslovenští pozorovatelé zapojili v roce 1989 postupně do operací UNAVEM I. v Angole a UNTAG v Namibii. K výraznému oživení účasti Čechoslováků na mírových misích OSN došlo až v roce 1990 po návštěvě bývalého generálního tajemníka de Cuéllara v Praze. Výsledkem jednání s prezidentem Havlem bylo rozhodnutí o vytvoření speciálního praporu rychlého nasazení pro potřeby OSN. V Českém Krumlově, kde nově vytvořený prapor sídlil, bylo následně zřízeno nové specializované výcvikové středisko. V období před rozdělením federace operovaly československé jednotky v dalších čtyřech mírových operacích OSN. V Iráku se chemičtí specialisté podíleli na misi UNSCOM a českoslovenští vojáci na humanitární strážní misi UNGCI. V Somálsku byl nasazen tým vojenských pozorovatelů v rámci mise UNOSOM I. Za společné nasazení Čechů a Slováků by se dala považovat i účast jednotek v prvním roce operace UNPROFOR. Po rozdělení federace Česká republika pokračovala ve vysílání jednotek, avšak od poloviny 90. let ve výrazně snižujících se počtech. Úbytek byl způsoben přeorientováním české bezpečnostní politiky na Severoatlantickou alianci a účast na misích právě pod hlavičkou NATO. Po skončení mandátu mise UNPROFOR investovala ČR většinu svých kapacit určených pro zahraniční vojenské operace do misí IFOR a KFOR, které převzaly hlavní tíhu odpovědnosti za situaci v Bosně. Ve změně českého postoje jsou nově patrné pochybnosti o schopnosti OSN efektivně provádět aktivity přispívající k udržení mezinárodního míru a bezpečnosti, které vplynuly na povrch po zkušenostech s členstvím v RB OSN (Khol, 2004,31-32).

2.4 *Problematika hodnocení úspěšnosti*

Hodnocení úspěšnosti operací na udržení míru je v akademické sféře kontroverzní téma a dodnes neexistuje sjednocený a obecně přijímaný názor, jak posuzovat úspěch či neúspěch mírových operací. Stěžejní problém spočívá ve skutečnosti, že úspěch operace lze poměřovat za pomoci nejrůznějších kritérií a z nejrůznějších pohledů (Diehl, 2008,118). K možným kritériím, podle kterých lze hodnotit úspěšnost mise patří například posouzení naplnění mandátu, zastavení násilí, zabránění rozšíření konfliktu

do dalších států nebo hloubkové odstranění příčin konfliktu. Jak uvádí Urbanovská: Kritéria mohou být kvantitativní, jako například počet obětí, počet uprchlíků či rozsah demobilizace, nebo kvalitativní, jako zmírnění lidského utrpení, rozvoj míru a spravedlnosti (Urbanovská, 2012,99). D. Pushkina přichází s názorem, že je nedostatečné posuzovat pouze, zda mise splnila svůj mandát či nikoliv. Vedle naplnění mandátu, které považuje za politický úspěch, je nutné posuzovat i širší kritéria úspěšnosti mise, vycházející z širších cílů OSN. K těmto širším kritériím řadí: omezení násilného konfliktu, redukce lidského utrpení, zabránění rozšíření konfliktu za hranice státu a podporu řešení konfliktu (Pushkina, 2006,134-135). Na základě těchto kritérií posuzuje úspěšnost 17 misí z rozmezí let 1945 až 1998 a z výsledků se snaží vyvodit klíčové determinanty vedoucí k úspěchu¹⁷.

S nejucelenější analýzou problematiky posuzování úspěšnosti mírových operací přichází Diehl a Druckman v publikaci *Evaluating peace operations*, kde se pokouší vytvořit sjednocený návod jak v budoucnu postupovat při hodnocení. Při posuzování úspěšnosti odhalili pět problematických dimenzí, které výrazně ovlivňují pohled na výsledek mírových operací. Prvním elementem, který znesnadňuje určení jasného výsledku je problém křížících se zájmu různých aktérů. V tomto bodě si autoři kladou otázku: „Úspěch pro koho?“ (Diehl, Druckman, 2010,12). Vychází z předpokladu, že každý aktér v mezinárodním konfliktu, ať už to je mezinárodní společenství, státy poskytující pomoc, hlavní iniciátoři mírové operace nebo lokální populace, má jiná kritéria úspěchu vzhledem k rozdílným cílům. Další komplikací je nahlížení na výsledky mise z různých časových perspektiv, kdy krátkodobý úspěch nemusí znamenat dlouhodobý a naopak. Třetí problematickou rovinu vyjadřuje otázka: „Úspěch v porovnání s čím?“ (Diehl, Druckman, 2010,18). Zde se autoři věnují hledání stavu, oproti kterému posuzovat efekt způsobený peacekeepingem. Přichází s několika možnostmi komparace. Lze porovnávat mírovou operaci se stavem, kdy ještě žádná operace neprobíhala (*better-than-nothing*), dále stav před vysláním mírové mise a po skončení mírové mise (*before-vs-after*), dále lze porovnávat jen určité specifické aspekty misí (*benchmarking*), nebo využívat ideální příklad jako hodnotící standard (*best-in-class*). Jako nejvhodnější autoři doporučují porovnávání co nejpodobnějších

---

¹⁷ Více: PUSHKINA, D. (2006): *A Recipe for Success? Ingredients of a Successful Peacekeeping Mission*. *International Peacekeeping*, Vol. 13, No. 2, s. 133 – 149.

operací (like-and-like). Čtvrtou problematickou dimenzi autoři nazývají „lumping“. Každá mírová operace je kombinací mnoha různých procesů a procedur, za které zodpovídá poměrně velké množství aktérů a ve výsledku je velmi obtížné určit, která složka mise je odpovědná za jednotlivé výstupy. Tím je téměř znemožněno rozpoznat, která část mise byla úspěšná či neúspěšná, případně jaké faktory jsou za výsledek odpovědné (Diehl, Druckman, 2010,22). Poslední problematická úroveň hodnocení úspěšnosti mírových operací se věnuje jednotlivým typům misí. Různě zaměřené mírové mise vyžadují alespoň částečně jiná kritéria pro posuzování úspěšnosti. Základní cíle mise bývají většinou stejné (např. redukce násilného konfliktu), avšak každá mise má i své specifické cíle (např. dohled nad volbami), které vyžadují zvláštní pozornost při hodnocení (Diehl, Druckman, 2010,23).

3. Mise UNPROFOR

3.1 *Pozadí vzniku mise*

Zárodky jugoslávské krize se dostaly do povědomí mezinárodního společenství již v polovině roku 1991. Konference o Jugoslávii pořádaná Evropským společenstvím s cílem nalézt mírové řešení sporů však nepřinesla kýžený úspěch. Hledáním možného řešení konfliktu se tak začala poprvé aktivně zabývat OSN. Výsledkem jednání RB OSN z 25. září 1991 byla rezoluce č. 713, která uvalila přísné embargo na dovoz zbraní do Jugoslávie, a všechny státy byly vyzvány, aby respektovaly toto usnesení. Současně s tím byl deklarován zájem orgánů OSN na mírovém řešení nastalé situace, což vyžadovalo důkladné zmapování konfliktu. Tímto úkolem byl pověřen americký diplomat C. Vance. Radou bezpečnosti byl jmenován do funkce speciálního vyslance OSN v Jugoslávii, který udržoval kontakt se všemi znepřátelenými stranami a zároveň se špičkami mezinárodního společenství. Vanceho monitorovací mise naznačila, že efektivní řešení může zajistit pouze přítomnost mírové mise, která by zamezila dalšímu šíření násilí. Do dalšího setkání RB OSN se diplomatům v čele s Vancem podařilo vyjednat kladný postoj k vyslání jednotek OSN od vůdců znepřátelených stran, jelikož

podle rezoluce 721 z 27. listopadu, bez všestranného konsenzu ve věci nasazení vojáků OSN je jakákoliv mírová intervence nemyslitelná. Během následujících týdnů aktivního vyjednávání byl vytvořen strategický rámec a definovány obecné zásady pro vyslání mírové mise do Jugoslávie. V souladu s těmito ustanoveními byl 15. prosince schválen plán generálního tajemníka Javiéra Péreze de Cuéllara na vyslání peacekeepingové operace. Následně bylo prostřednictvím rezoluce RB OSN č. 724 rozhodnuto vyslání přípravného týmu, který měl v Chorvatsku zjistit podmínky možného rozmístění sil podle Vanceova plánu. Úkolem generálního tajemníka nyní bylo dosáhnout příměří, které by umožňovalo nasazení mírové mise a vyjednat jí širokou podporu napříč znepřátelenými stranami. Vzhledem ke stagnující situaci bylo na 2. ledna svoláno setkání představitelů Chorvatska a JLA, na kterém bylo dojednáno příměří. Nově zvolený generální tajemník Boutros Boutros-Ghali následně vyslal dalších padesát vojenských diplomatů jako dohled nad dodržováním mírových podmínek. Vzhledem k nelepšící se situaci a obavám o porušení příměří navrhl generální tajemník zřízení mise United Nations Protection Force (UNPROFOR). Vycházel z předpokladu, že je nebezpečnější riskovat porušení příměří a obnovení násilí kvůli zpoždění nasazení mise, než dopustit následný neúspěch mise z důvodu nekooperace zúčastněných stran (UN, 1996). Jeho návrh byl schválen rezolucí RB OSN č. 743 z 21. ledna 1992, která udělila misi dvanáctiměsíční mandát. Cílem mise bylo oficiálně ustanovení vytvoření bezpečnostních podmínek pro mírová vyjednávání o ukončení ozbrojeného násilí v Chorvatsku. Novou výzvou pro generálního tajemníka se stalo zajištění co nejrychlejšího nasazení jednotek UNPROFOR v postižených oblastech. I přes snahu předních představitelů OSN se příjezd prvních vojenských kontingentů protáhl až do začátku března. K autorizaci plného nasazení síly došlo teprve 7. dubna 1992 na základě rezoluce č. 749 RB OSN.

3.2 Průběh mise

Mandát mise UNPROFOR byl zaměřen primárně na vyřešení situace v Chorvatsku, kde od vyhlášení samostatnosti docházelo ke krvavým střetům mezi Chorvaty a Srby. Avšak s vývojem událostí v dalších částech bývalé federace se působení jednotek rozšířilo i na

území Bosny a Hercegoviny a Makedonie. Postupné rozšíření mandátu do dalších zemí bylo spojeno s rozdělením velení do tří složek s různými úkoly.

Primárním úkolem jednotek UNPROFOR v Chorvatsku bylo zřízení bezpečných zón (UNPAs) na územích obývaných srbskou většinou v oblastech spadajících pod Republiku srbskou Krajinu¹⁸. Mise byla zřízena za účelem udržení příměří, ke kterému měla dopomoci demobilizace oblasti a stažení JLA za hranice Chorvatska. V neposlední řadě bylo úkolem mise zabezpečit návrat vyhnaných obyvatel a zabránit dalšímu etnicky motivovanému vysídlování ve třech zřízených bezpečných zónách – Východní Slavonie, Západní Slavonie, Krajina. V červnu 1992 došlo k rozšíření konceptu bezpečných zón o tzv. „pink zones“, což byla demilitarizovaná nárazníková pásma za původní srbsko-chorvatskou frontovou linií. V říjnu přibylo k úkolům vykonávaným jednotkami OSN také dohlížení na demobilizaci poloostrova Prevlaka. Ve sledovaném období se jednotky UNPROFOR podílely i na uklidnění situace po opětovném vyhrocení sporů na přelomu roku 1992/1993.

Nasazení jednotek UNPROFOR v Bosně a Hercegovině doprovázelo několik kontroverzí. Nejhlasitější debata byla vedena ohledně vynechání Bosny a Hercegoviny v původním mandátu mise UNPROFOR i přes to, že prezident A. Izetbegovič opakovaně žádal o přítomnost jednotek OSN vzhledem ke kritické situaci zemi. V otázce Bosny a Hercegoviny se pouze předpokládalo, že se na její území přesunou vojenští pozorovatelé z Chorvatska po úspěšné demobilizaci tamních UNPAs. Zhoršující se situace si ovšem vyžádala přítomnost mírových sil mnohem dříve. Již koncem dubna 1992 byly vyslány pozorovatelské oddíly do Mostaru za účelem monitoringu vypjaté situace. Následná eskalace konfliktu donutila tyto jednotky utéci zpět na území Chorvatska. V reakci na vyhrocenou situaci v Bosně byla 30. května 1992 přijata rezoluce RB OSN č. 757, která uvalila na Jugoslávii ekonomické sankce ve snaze vynutit si mírové řešení situace. Vedlejším produktem sankcí však byla nutnost distribuce humanitární pomoci v nejvíce postižených regionech. Klíčovým se pro toto snažení stalo sarajevské letiště, přes které byla veškerá humanitární pomoc do země směřována. Úkolem jednotek UNPROFOR se tak od 8. června stalo zajištění a dohled nad letištní plochou. Rezoluce RB OSN č. 758 ze stejného dne ustanovila sarajevské letiště bezpečnou zónou a tím rozšířila mandát UNPROFOR na území Bosny a

---

¹⁸ Viz. Příloha č. 5

Hercegoviny. Mezi hlavní úkoly vojáků OSN patřila kromě ostrahy letiště také ochrana humanitárních konvojů směřujících do konfliktních oblastí, kontrola hranic za účelem zabránění pašování vojenského materiálu a zřízení bezletové zóny na základě rozhodnutí RB OSN z 9. října 1992.

Třetím státem, na jehož území operovaly jednotky UNPROFOR, byla Makedonie. O nasazení vojenských pozorovatelů požádal 11. listopadu 1992 makedonský prezident ve strachu z rozšíření násilí ze sousedních, válkou zasažených regionů. Na doporučení Vanceho byla 28. listopadu zřízena průzkumná mise pro zajištění podmínek k nasazení rozšířeného mandátu UNPROFOR. Na základě výsledků průzkumu oblasti navrhl generální tajemník zřízení preventivní mise na hranicích s Albánií a Jugoslávií, aby bylo předejito šíření nepokojů. Rada bezpečnosti OSN 11. prosince schválila rozšíření mandátu UNPROFOR na území Makedonie.

Dvanáctiměsíční mandát mise UNPROFOR vypršel v polovině ledna 1993. Generální tajemník následně předložil shrnutí výsledků prvního roku operace a nastínil další směřování. V případě Chorvatska panovaly všeobecně smíšené pocity z výsledků působení mise UNPROFOR. Sice se podařilo dosáhnout stažení JLA z Chorvatska a výrazně snížit míru páchaného násilí v bezpečných zónách, ale na druhé straně mise zklamala v procesu demilitarizace území. K odzbrojení nedošlo především z důvodu nespolupráce s lokálními srbskými autoritami. Výsledkem bylo, že se nepodařilo nastolit dostatečně bezpečné podmínky pro návrat stovek uprchlíků do svých domovů. V Bosně se navzdory slabému mandátu podařilo udržet sarajevské letiště v provozu a tím zůstal zajištěn tok životně důležité humanitární pomoci. Méně úspěšná byla distribuce pomoci do potřebných regionů, kde jednotky OSN musely čelit nepřátelským aktivitám. Po sérii vyjednávání se všemi zúčastněnými stranami bylo na konci března rozhodnuto o prodloužení mandátu na další tři měsíce a po uplynutí této doby o další tři, tedy do konce září 1993. Na území Chorvatska bylo prodloužení poslání mise UNPROFOR spojeno s úpravou mandátu, který posílil pravomoci jednotek ve věci udržování příměří v bezpečných zónách. V létě 1993 bylo UNPROFOR nuceno řešit obnovení konfliktu v situaci, kdy chorvatské síly zaútočily na Maslenický most (Zabkar, 1994,105). Příměří bylo po nátlaku vojáků UNPROFOR vynuceno až 15. září.

Postavení příslušníků OSN v Bosně bylo značně komplikovanější. Vzhledem k nekontrolovanému vyhocení sporů na jaře 1993 doprovázenému násilím na civilním

obyvatelstvu, rozhodla RB OSN o zřízení bezpečných zón i na území Bosny a Hercegoviny¹⁹. První takovou zónou se stala na základě rezoluce č. 819 Srebrenická oblast. Součástí konceptu bezpečných zón byla úplná demilitarizace oblasti, které však v bosenském prostředí nikdy nebylo plně dosaženo. Další bezpečné zóny byly v ohrožených oblastech zřízeny 6. května 1993. Jedná se o města Sarajevo, Tuzla, Zepa, Goražde a Bihač. Vytvořením bezpečných zón muselo logicky dojít i k posílení mandátu UNPROFOR v otázce využití síly při obraně. Kromě nově vypuklých sporů mezi bývalými spojenci Bosňáky a Chorvaty, musely jednotky UNPROFOR řešit také velmi časté narušení bezletové zóny. Dohled nad vzdušným prostorem byl proto svěřen Severoatlantické alianci. Na makedonském území nedocházelo během roku 1993 k významným narušením bezpečnosti.

Značné kontroverze vyvolávala otázka o prodloužení mandátu mise, řešená v druhé polovině září 1993. Kriticky se k prodloužení stavěla především chorvatská vláda, která si stěžovala na neplnění mandátu. Dokonce vyzvala velení mise k rychlému dosažení očekávaných výsledků, jinak dojde k zablokování dalších jednání o možném prodloužení. Navzdory všem překážkám bylo 4. října účinkování jednotek UNPROFOR prodlouženo o dalších 6 měsíců. Vážnou zkouškou akceschopnosti se stala zhoršená situace v celé oblasti na přelomu let 1993 a 1994. Výbuch násilí v obou státech se nevyhnul ani bezpečným zónám, které se zatím nepodařilo úplně demilitarizovat. V Chorvatsku se podařilo jednotkám UNPROFOR vyjednat alespoň dočasný klid zbraní, v Bosně však všechny pokusy o mírová jednání selhávaly. Rada bezpečnosti však musela rázně zakročit poté, co se do bosenského konfliktu vložila proti vůli bosenského prezidenta chorvatská armáda. Občanská válka všech proti všem si vyžádala nejvíce obětí mezi civilním obyvatelstvem, jak ilustruje například výbuch dělostřeleckého granátu na sarajevském tržišti, který si vyžádal více než 60 mrtvých. Vyšetřování útoku se ujali experti z řad vojáků UNPROFOR a za viníka označili srbské síly, které se však od útoku distancovaly. Bosenští Srbové nicméně dostali desetidenní ultimátum, do kterého museli odevzdat všechny těžké zbraně do rukou jednotek UNPROFOR v Sarajevu, nebo se stáhnout mimo dostřel od města. V případě neuposlechnutí hrozily nálety NATO na srbské pozice. Po ruské diplomatické intervenci Srbové souhlasili s podmínkami OSN a pod dohledem jednotek UNPROFOR odevzdali veškeré těžké

---

¹⁹ Viz. Příloha č. 6

zbraně. V závěru šestiměsíčního mandátu se podařilo diplomatům OSN vyjednat příměří mezi Bosňáky a bosenskými Chorvaty, které bylo stvrzeno 23. února v Záhřebu.

K dalšímu prodloužení mandátu mise došlo 31. března na základě rezoluce RB OSN č. 908. Mandát byl na návrh generálního tajemníka prodloužen o šest měsíců i přes ustavičné námitky odpůrců, kteří kritizovali především omezené zdroje mise, nejasný úspěch a hlavně nejasné vyhlídky. Hlavním impulsem k prodloužení byl pozitivní vývoj situace v Sarajevu, kde se díky kontrole letiště dařilo distribuovat humanitární pomoc. Součástí výše zmíněné rezoluce RB OSN byla i výzva všem stranám konfliktu, aby spolupracovaly s misí UNPROFOR ve snaze o nastolení příměří a umožnění pohybu humanitárního materiálu. Na žádost generálního tajemníka byly také výrazně navýšeny stavy vojenského personálu. Žádné z těchto opatření však nezabránilo srbským útokům na bezpečnou zónu Goražde na přelomu března a dubna 1994. Útoky byly zastaveny až po naléhání špiček OSN a NATO a pouze na krátkou dobu. Během jara potkal podobný scénář všechny bezpečné zóny, které nechránila ani přítomnost jednotek UNPROFOR. Po celé léto ozbrojené střety na území Bosny pokračovaly i přes opětovnou snahu diplomatů OSN vyjednat funkční příměří. V Chorvatsku byla situace o poznání klidnější, jelikož se vojákům UNPROFOR po celé léto dařilo udržovat v platnosti příměří z 29. března.

V září 1994 končící mandát mise opět sliboval vášnivé diskuze o možném prodloužení. Proti návrhu generálního tajemníka vystoupila chorvatská strana s obdobnou kritikou jako při posledním prodloužení. I přes značné úspěchy s udržováním příměří se Chorvatům nelíbilo, že se mise UNPROFOR nesnaží nastalou situaci vyřešit, ale pouze konzervuje dlouhodobě neudržitelný statut quo. Nutnost přítomnosti jednotek v Bosně však převážila a mandát mise byl 30. září naposledy prodloužen o dalších šest měsíců. Situace v Chorvatsku byla až do ukončení mandátu UNPROFOR pod kontrolou a nedocházelo zde k šíření ozbrojeného násilí. Chorvatské špičky využily příměří k přípravě rozhodujícího úderu proti RSK. Pozorovací část mise UNPROFOR na území Makedonie také probíhala bez potíží a i přes zvýšenou aktivitu za hranicemi země se podařilo zachovat zde klid a mír po dobu přítomnosti vojáků OSN. Nejsložitější situace panovala v Bosně a Hercegovině. Na přelomu srpna a září se situace zhoršila do té míry, že letectvo NATO muselo dvakrát udeřit na srbské pozice. Pod palbou se několikrát ocitly i mírové jednotky UNPROFOR střežící bezpečné zóny.

V říjnu 1994 došlo ke společné ofenzivě bosensko-chorvatských sil proti srbským pozicím v Bihačské kapse. Postup spojenců se zastavil v listopadu, kdy se karta obrátila a do protiútoků vyrazila armáda bosenských Srbů podporovaná krajinskými Srby. Velmi rychle se jim dařilo dobývat zpět ztracené území, ovšem za cenu vysokých ztrát mezi civilním obyvatelstvem všech národností. Masivním útokům ze strany krajinských Srbů musela čelit i bezpečná zóna Bihač, kterou střežili jednotky UNPROFOR. V ohrožení se tak ocitli jak civilisté, tak vojenský personál mise. Reakcí na srbský postup byly opět nálety NATO na letiště v Krajinjě vytipované průzkumníky UNPROFOR. Do konce roku 1994 se nepodařilo uzavřít příměří, především z důvodu sabotáží mírových jednání ze strany bosenských Srbů.

Mandát mise UNPROFOR vypršel v březnu roku 1995. V Chorvatsku a Makedonii se jednotky úspěšně přetransformovaly pod nově vznikající nástupnické mise OSN, které převzaly původní povinnosti. V Bosně však byla situace odlišná a mise UNPROFOR zde fungovala až do konce roku 1995, kdy ji na základě Daytonské dohody nahradily mise UNMIBH a IFOR. Právě období od skončení oficiálního mandátu mise do konce roku 1995 je spojováno s největšími neúspěchy OSN v Jugoslávii. V této době došlo k úplné ztrátě respektu k autoritě modrých přileb ze strany bosenských Srbů. Na jaře 1995 došlo k několika násilným střetům mezi příslušníky UNPROFOR a srbskými ozbrojenci. Situace zašla tak daleko, že zajatí vojáci OSN byli 26. května využiti jako živé štíty ve snaze zabránit dalším náletům NATO. K ilustrativní potyčce mezi francouzskými příslušníky modrých přileb a vojáky Radka Mladiče, při které padli dva Francouzi a čtyři Srbové, došlo 27. května u Vrbanjaského mostu. K nejdiskutabilnějšímu selhání jednotek UNPROFOR došlo v polovině července v bezpečné zóně Srebrenici. Místní nizozemské jednotky nedokázaly zabránit útoku bosenských Srbů na město a vydaly tak všechny bosenské uprchlíky do rukou generála Radka Mladiče. Příslušníkům UNPROFOR, ženám a dětem bylo sice umožněno město opustit, avšak zmasakrováno bylo několik tisíc muslimských mužů (více o tématu: Rohde, 1997). Krátce po pádu Srebrenice potkal stejný osud i bezpečnou zónu Zepu, která kapitulovala 25. července 1995. Letní události vedly k marginalizaci vlivu mise UNPROFOR v Bosně, kde vedoucí úloha nově připadla Severoatlantické alianci.

3.3 Technické údaje o misi

Mise UNPROFOR byla oficiálně vedena z pozice zvláštního zástupce pro bývalou Jugoslávii (Secretary-General's Special Representative for the former Yugoslavia). Mise se za dobu trvání (únor 1992 – březen 1993) zúčastnilo téměř 39 tisíc vojáků, pozorovatelů, diplomatů, civilních policistů, administrativních a informačních pracovníků. Svou velikostí nemá mezi ostatními peacekeepingovými operacemi OSN obdoby. Mandát mise původně směřoval pouze na území Chorvatska, avšak pole působnosti mírových sil se postupně rozšířilo i na území Bosny a Hercegoviny, Makedonie a Federální republiky Jugoslávie. V průběhu mandátu mise se ve velení vystřídalo pět generálů²⁰. Pro potřeby mise poskytlo své vojáky, policisty a jiné specialisty 37 zemí. Více než tisíc vojáků poskytly tyto země: Velká Británie, Ukrajina, Švédsko, Španělsko, Rusko, Turecko, Polsko, Pákistán, Nizozemsko, Malajsie, Keňa, Jordánsko, Francie, Dánsko, Česká Republika, Kanada, Belgie a Bangladéš. Podle oficiálních údajů OSN ztráty čítaly 167 osob (UN, 1996), avšak alternativní zdroje hovoří až o dvojnásobku. Finanční náklady na zřízení a provoz mise se podle oficiálních údajů OSN pohybují okolo 1,6 miliardy amerických dolarů (UN, 1996).

3.4 Mise na území Jugoslávie

Mise UNPROFOR nebyla zdaleka jedinou misí OSN, která byla dislokována na území Jugoslávie v průběhu procesu rozpadu. Následující podkapitola si klade za cíl stručně shrnout působení dalších misí OSN v oblasti a zmínit také přínos mírových misí pod záštitou NATO a EU.

Po skončení mandátu mise UNPROFOR v březnu roku 1995 byla zřízena RB OSN nástupnická mise UNCRO (United Nations Confidence Restoration Operation) na území Chorvatska. Úkol mise byl shodný s úkolem UNPROFOR, tedy dohlížet na příměří mezi Chorvaty a chorvatskými Srby v konfliktních zónách východní a západní Slavonie a Krajiny. Přibylo také monitorování oblasti Prevlackého poloostrova, na kterém měla být zřízena demilitarizovaná zóna. Mandát mise obsahoval také dohled nad hraničním pásmem mezi Chorvatskem a Bosnou, kde měli vojáci zamezit pohyb zbraní,

---

²⁰ Lieutenant-General Satish Nambiar (India), Lieutenant-General Lars-Eric Wahlgren (Sweden), General Jean Cot (France), General Bertrand de Sauville de La Presle (France), General Bernard Janvier (France)

ozbrojených osob a válečného proviantu. Mise UNCRO měla zajistit podmínky pro vyjednávání o budoucím soužití Chorvatů a chorvatských Srbů na bázi federalismu. Přítrž těmto snahám učinila chorvatská ofenzíva v květnu a srpnu 1995, po které byly obsazeny oblasti Krajiny a západní Slavonie. Mandát mise UNCRO se tím zúžil pouze na oblast východní Slavonie, která zůstala v srbských rukou. Pod dohledem pozorovatelů z mise UNCRO došlo v listopadu 1995 k mírové dohodě mezi chorvatskou vládou a srbskými představiteli východní Slavonie o poklidné integraci do chorvatského území pod dočasnou správou OSN. Jednotky UNCRO zůstali na Balkáně až do ledna 1996.

Na opětovnou integraci zbylých oblastí ovládaných chorvatskými Srby dohlížela podle mírové dohody uzavřené v listopadu 1995 speciální mise UNTAES (The United Nations Transitional Administration in Eastern Slavonia, Baranja and Western Sirmium). Mandát mise vešel v platnost 15. ledna 1996 a trval po dva roky do ledna 1998. Úkolem mise bylo dohlížet na demilitarizaci oblasti, dohlížet na návrat uprchlíků, udržovat mír a bezpečnost, vybudovat spolehlivé policejní síly, dohlížet na reintegraci oblasti a v neposlední řadě monitorovat průběh voleb. Stejně jako UNTAES i mise UNMOP navazovala na misi UNCRO. United Nations Mission of Observers in Prevlaka (UNMOP) byla zřízena v lednu 1996 za účelem dohlížení na demilitarizaci poloostrova Prevlaka, který představoval sporné území na hranici Chorvatska a Jugoslávie. Počet vojenských pozorovatelů se po celou dobu mise pohyboval pod hranicí padesátky, i přesto mise výrazně přispěla k uklidnění situace. UNMOP ukončil činnost v prosinci roku 2002. Poslední misí s dislokací na území Chorvatska byla UNPSG (United Nations Civilian Police Support Group). Devítiměsíční mise svou činností navazovala na práci UNTAES a byla tvořena policejním sborem s podpůrným personálem. Jejich úkolem bylo od ledna 1998 dohlížet na práci místní policie v chorvatských regionech s početnou srbskou menšinou.

Boje v Bosně a Hercegovině byly zastaveny v říjnu roku 1995. Vojáci z mise UNPROFOR dohlíželi na dodržování příměří až do oficiálního podpisu Daytonské dohody v Paříži 14. prosince téhož roku. Současně s potvrzením dohody se zúčastněné strany dohodly taktéž na ukončení mandátu mise UNPROFOR, kterou na území Bosny nahradila mise IFOR (The Implementation Force) pod patronací NATO. Společně s nasazením mise IFOR byla schválena rezolucí RB OSN č. 1035 také mise UNMIBH (UN Mission in Bosnia and Herzegovina). Jejím úkolem bylo dohlížet na dodržování příměří

mezi třemi národnostmi. Na území Bosny vojáci OSN operovali až do prosince roku 2002. V roce 1996 byla mise IFOR nahrazena dalším projektem Severoatlantické aliance – misí SFOR (Stabilization Force). Úkolem navazující mise bylo střežit bezpečnost v zemi během konání prvních demokratických voleb. Mandát jednotek NATO v Bosně skončil roku 2004, kdy jejich roli dohlážitelské na poválečný vývoj přebrala mise Evropské unie EUFOR (European Union Force) Althea.

Část mise UNPROFOR působící od roku 1992 v Makedonii byla, stejně jako ostatní části, nahrazena v roce 1995 nástupnickou misí. V případě Makedonie se jednalo o UNPREDEP (United Nations Preventive Deployment Force). Poslání jednotek OSN se příliš nezměnilo a nadále zůstalo jejich hlavním úkolem monitorování situace kolem hranic s Kosovem a Albánií, odkud hrozilo největší nebezpečí pro stabilitu a integritu země. Mise trvala od března 1995 do února 1999. K vyhocení konfliktu na makedonském území došlo až po stažení jednotek OSN. Na znovuoobnovení pořádku a dodržování příměří dohlížela během roku 2003 mírová mise Evropské unie EUFOR (European Union Force) Concordia.

Po vynuceném odchodu srbských vojsk z Kosova v roce 1999 byla OSN nucena převzít kontrolu nad situací v provincii. K tomuto účelu vznikla 10. června 1999 rozhodnutím RB OSN č. 1244 mise UNMIK (United Nations Mission in Kosovo), jako prostředek civilní správy. Úkol mise spočíval v řízení rekonstrukce oblasti, koordinaci humanitární pomoci, zabezpečení lidských práv, pořádku a práva. Mise se musela permanentně věnovat řešení sporů mezi Srby a kosovskými Albánci. V době před vyhlášením kosovské samostatnosti také podporovala vznik autonomie a samosprávy. Jak bylo řečeno v předchozí kapitole, mise stále probíhá. Silovou podporu pro UNMIK představují jednotky KFOR (Kosovo Force), vyslané ve stejný rok Severoatlantickou aliancí pod velením OSN.

4. Nasazení českých a slovenských jednotek

Jádro práce si klade za cíl zmapovat účast a přínos československých a později českých a slovenských jednotek na misi UNPROFOR. Po úvodní části, kde je čtenář seznámen

s chronologickým průběhem společného československého působení a následně s nasazením nástupnických praporů AČR a ASR, přichází výzkumná část bakalářské práce, která si vytyčila za cíl porovnat přínos Čechů a Slováků podle obecných hodnotících kritérií, vztahujících se k dílčím cílům mise, jak je koncipoval Diehl a Druckman v publikaci *Evaluating Peace Operations*.

4.1 Nasazení československé armády v rámci mise UNPROFOR

Po rozpadu východního bloku stál před československou zahraniční politikou složitý úkol, spočívající v hledání svého nového místa v mezinárodním společenství demokratických států, stejně jako v systému evropské bezpečnostní politiky. Výsledkem tohoto hledání byla snaha orientovat se směrem na západ a ztotožnit se se západními bezpečnostními hodnotami, dodržovat důsledně Chartu OSN a mezinárodní právo ve vztahu k dalším státům a aktivně se podílet na mírových aktivitách mezinárodního společenství (Kříž, 1998,85). Se zánikem bipolárního dělení světa se uvolnil prostor novým bezpečnostním hrozbám a rizikům, kterým musela OSN čelit. Tato situace vyvolala i v Československu potřebu přispět k mezinárodnímu úsilí při řešení narůstajícího počtu mírových operací OSN. Vzhledem k nové orientaci československé zahraniční politiky mělo toto zapojení jednoznačnou podporu nového vedení (Tůma a kol., 2009,106). Důkazem výše zmíněných tendencí je znění Vojenské doktríny ČSFR z roku 1991: „*ČSFR je připravena poskytnout své ozbrojené síly v rámci mírových sil OSN, vojenských sil OSN a v případě ekologických a jiných živelných katastrof.*“ Nebo:

„ČSFR dodržuje a bude i nadále plnit přijaté závazky vyplývající z Charty OSN, Závěrečného aktu KBSE v Helsinkách, Závěrečného dokumentu vídeňské následné schůzky, dokumentu stockholmské konference o opatřeních k posílení důvěry a bezpečnosti a o odzbrojení v Evropě, vídeňské Smlouvy o konvenčních ozbrojených silách v Evropě a pařížské schůzky nejvyšších představitelů států KBSE, jakož i ostatních smluv a dohod. Vojenská doktrína ČSFR tyto závazky respektuje“ (Vojenská doktrína ČSFR 1991).

Do panujícího optimistického ovzduší ve vztahu k participaci československých jednotek na mírových operacích OSN přišlo rozhodnutí RB OSN o zřízení mise UNPROFOR v Chorvatsku. Vzhledem ke geografické blízkosti, historické svázanosti vývoje našeho státu s vývojem situace v oblasti bývalé Jugoslávie a vzájemným tradičním přátelským vztahům se angažmá v řešení konfliktu stalo prioritou (Tůma a kol., 2009,107). Otázkou československé účasti se začalo bezprostředně zabývat Federální shromáždění ČSFR. Vláda Mariána Čalfy vznesla 16. ledna 1992 návrh na vyslání jednotky o síle 500 mužů pro případ, že o to bude následně požádána ze strany OSN. Návrh byl nejprve projednaný ve výborech ústavněprávních, zahraničních a branných a bezpečnostních obou sněmoven. Tyto výbory doporučily vyslání vojenské jednotky o síle navržené vládou s odvoláním na výše zmiňovanou vojenskou doktrínu, podle které "je ČSFR připravena poskytnout své ozbrojené síly v rámci mírových sil OSN, vojenských sil OSN a případně ekologických a jiných živelných katastrof." Ve Výcvikovém středisku mírových sil OSN v Českém Krumlově se tak mohl začít formovat speciální prapor o schválené síle 500 osob. Do jednotky byli zařazováni jen vojáci-dobrovolníci, kteří byli ochotni plnit úkoly nasazení na vysoké profesionální úrovni se schopností plně se podřizovat rozkazům a nařízením, které vyplývaly z mandátu OSN pro danou mírovou operaci. Dnem 7. března 1992 vstoupil v platnost mandát Organizace spojených národů pro ČSFR a 11. března téhož roku vydalo Federální shromáždění ČSFR souhlas k vyslání jednotky (MO ČR, 2004).

O pouhé dva dny později již v Jugoslávii operovalo 15 československých důstojníků, připravujících podmínky pro aktivní nasazení kontingentu. Prapor pod velením podplukovníka Blahny zaujal postavení v oblasti Plitvických jezer, tedy na území, patřícím pod správu Republiky srbské Krajiny a zároveň spadajícím pod ochranu OSN, na základě vyhlášení bezpečné zóny JIH. Národnostní složení sektoru vyznívalo nepříznivě pro chorvatskou menšinu, která čítala pouze 21% obyvatelstva (Marek, 2012a,67). V sektoru operoval spolu s československým praporem ještě prapor keňský a francouzský. Afričané však v prvních týdnech nasazení nedosahovali potřebné akceschopnosti, vzhledem k neadekvátnímu vybavení pro zimní měsíce. K primárním úkolům, které musela československá jednotka zajistit, patřilo vybudování a zabezpečení činnosti desítek kontrolních a propouštěcích stanovišť (checkpointů), organizování mobilních pozorovacích týmů a pozorovacích stanovišť a zajištění dohledu

nad uloženými zbraněmi nepřátelených stran. Dále ochrana chorvatské obce Podlapač, patrolovací činnost v oblasti a podílení se na humanitární činnosti ať už v podobě ostrahy a zabezpečení dočasného uprchlického tábora, doprovázení humanitárních konvojů, nebo dohlížení na převoz uprchlíků. Vážné komplikace nadešly až s opětovným rozhořením bojů na chorvatsko-srbské frontě mezi Zadarem a Benkovací na začátku ledna 1993. Válčící strany paralyzovaly funkčnost francouzského a keňského praporu, což si vyžádalo urychlené stažení z nebezpečné oblasti. Československý prapor jako jediný plně funkční následně zabezpečoval ústup svých spojenců z oblasti Goleše. Úspěšná záchranná operace československé armády nezůstala bez pozitivní odezvy u spojenců. Kromě respektu a uznání vzdávaného celé jednotce byli čtyři vojáci²¹ vyznamenáni francouzským Válečným křížem z rukou ministra obrany Françoise Leotarda. Záchrana francouzských vojáků je dodnes považována za největší úspěch Čechoslováků během UNPROFOR (Marek, 2012a,74). Vojenské aktivity československého praporu byly na začátku roku 1993 poznamenány dělením federace na dva nezávislé státy. Avšak při opětovném vypuknutí válečného konfliktu doprovázeného eskalací etnicky motivovaného násilí, si československý prapor udržel akceschopnost a plnil úkoly mandátu OSN v plném rozsahu, za což si vysloužil vysoké ocenění z velitelství a v neposlední řadě obdiv a respekt válčících stran. Společné operování Čechů a Slováků až do dubna 1993 však mělo hořkou tečku v podobě smrti slovenského vojáka, zabitého při dělostřelecké přestřelce mezi Srby a Chorvaty. Koncem dubna byl společný československý prapor nahrazen samostatným praporem mírových sil OSN Armády České republiky pod velením plukovníka Brauna.

4.2 Nasazení Armády České republiky

S dělením federace bylo spojeno i dělení státního majetku a v neposlední řadě i dělení armády a armádního majetku, což se výrazně dotklo i probíhajících mírových operací. Rozdělení armády ČSFR se formálně opíralo o ústavní zákon 541/1992 Sb., o dělení majetku České a Slovenské Federativní Republiky a jeho přechodu na Českou republiku a Slovenskou republiku, a ústavní zákon 542/1992 Sb., o zániku České a Slovenské

---

²¹ Operační důstojník podplukovník Petr Pavel, velitel roty major Karel Klinovský, operační důstojník major Stanislav Zaplatílek a psycholog podplukovník Pavel Jirkovský.

Federativní Republiky. Principy a zásady rozdělení armády ČSFR schválila Rada obrany státu 28. září 1992. Pro rozdělení sil a prostředků byl přijat poměr 2:1 podle rozlohy nástupnických států a počtů obyvatelstva (Tomek, 2012 nebo Rašek, 2013). Po rozdělení armády bylo nutné rozdělit i účast ve vojenských mírových aktivitách OSN. Prioritní sférou zájmu zůstala pro Českou republiku mise v Jugoslávii, kde podle dohody se Slovenskem setrval český prapor a tým vojenských pozorovatelů. Naopak Slovenské republiky připadla účast v operaci UNOSOM v Somálsku. Češi se navíc nadále podíleli svým kontingentem na misi UNGCI (Tůma a kol., 2009,106-107).

Samostatný prapor mírových sil OSN Armády České republiky pod velením plukovníka Brauna pokračoval v plnění úkolů československého praporu na původním území v sektoru JIH až do září 1993. Poté byl převelen v rámci sektoru do nového působiště, kde se staral o dosažení větší odolnosti stanovišť OSN a byl k dispozici veliteli sektoru pro aktuální potřeby. Začátkem roku 1994 rozhodl Parlament ČR o navýšení stavů mise o 480 osob na počet 958, což je dosud nepřekonané maximum. Prapor byl rozšířen o mechanizovanou, průzkumnou, ženijní jednotku, protitankovou četou a v Kninu byla zřízena polní chirurgická nemocnice. Na rozdíl od kolegů v Bosně a Hercegovině, nemuseli čeští vojáci dislokovaní pouze na území Chorvatska a RSK operovat v podmínkách zuřící občanské války. Rok 1994 a první půlka roku 1995 se nesl ve znamení klidu před bouří, jelikož chorvatská vláda tajně osnovala plán na připojení bezpečných zón obývaných chorvatskými Srby a střežených příslušníky UNPROFOR. Pro nic netušící české jednotky bylo toto období ideální příležitostí k načerpání nových zkušeností ze spolupráce s vojáky zahraničních jednotek. Sousední kontingenty vojsk Keni, Jordánska nebo Kanady oplývaly na rozdíl od Čechů bohatými zkušenostmi z mírových misí. Dobré vztahy s jednotkami ostatních zemí participujících na misi UNPROFOR výrazně pozvedly kredit české armády. Ovšem i toto klidné období si vyžádalo ztrátu na životě uvnitř české jednotky. Po dopravní kolizi s vozidlem kanadské armády zemřel desátník Martínek. K incidentu se vyjadřuje i J. Marek, když podotýká, že nejvíce úmrtí příslušníků mírových operací OSN mají na svědomí právě dopravní nehody (Marek, 2012a,79).

Když v březnu roku 1995 nebyl misi UNPROFOR pro chorvatské naléhání prodloužen mandát, přetransformovala se alespoň většina jednotek z oblasti chorvatské Krajiny do nástupnické mise UNCRO. Tento osud čekal i 750 bývalých

příslušníků mise UNPROFOR. V praxi se pro české vojáky nezměnilo nic, nadále zajišťovali bezpečnost a práva všech komunit žijících v hranicích bezpečné zóny. Stejně jako při předchozí misi, připadl Čechům úkol střežit 90 km hranic a zabezpečit prostor o rozloze 1918 km². Avšak, i přes dílčí úspěchy mírových operací na území Chorvatska, se o osudu Krajiny rozhodlo v nejvyšších patrech politiky (Marek, 2012b,64). Slabé a lehce vyzbrojené jednotky UNPROFOR se staly pouhými diváky při rozhodujícím drtivém úderu chorvatské armády proti silám RSK. Operace Bouře ukončila do tří dnů od svého zahájení existenci srbské autonomní republiky na území Chorvatska a přeživší Srbové byli nuceni uprchnout za hranice země. Tím v podstatě ztratila mise UNCRO smysl své existence a na začátku roku 1996 se přetransformovala v misi UNTAES. Na chorvatskou agresi, která byla směřována proti všemu, co stálo v cestě chorvatským zájmům, doplatila velmi nešťastně i česká jednotka. Při odstřelování pozic českého praporu zahynuli dva vojáci a další dva byli vážně zraněni. Pouze zlomek původního počtu českých příslušníků mise UNPROFOR a UNCRO pokračoval v činnosti pod hlavičkou mise UNTAES. Jednalo se především o personál polní chirurgické nemocnice, která byla vysoce ceněna ze strany velení OSN již v předchozím nasazení.

4.3 Nasazení Ozbrojených sil Slovenské republiky

Po úspěšném procesu osamostatnění se ležela před Slovenskem nová výzva v podobě navázání na československou tradici v mezinárodní politice. Stejně jako Česká republika se i Slovensko přihlásilo k západním demokratickým hodnotám vyjádřeným v mezinárodní politice snahou o zachování míru a bezpečnosti ve světě, jak dokazuje znění Obranné doktríny Slovenskej republiky z roku 1994:

„Uznávame aj význam ďalšieho rozvíjania záverov Konferencie o bezpečnosti a spolupráci v Európe, najmä v oblasti využívania mechanizmov zabraňujúcich konfliktom a predchádzajúcich napätiu medzi štátmi. Predpokladáme aj aktívnu účasť zložiek Armády Slovenskej republiky na mierových misiách Organizácie spojených národov a Konferencie o bezpečnosti a spolupráci v Európe“ (NR SR 1994: 2-3).

Ve společném československém praporu působícím v operaci UNPROFOR v bývalé Jugoslávii sloužilo z celkového počtu 500 osob 122 Slováků, kteří se společně s českou částí jednotky podíleli na plnění úkolů v rámci mandátu OSN až do dubna 1993. Po rozdělení Československa si však slovenští vojáci museli do konce ledna 1993 zvolit svou budoucí armádní příslušnost a případné rozhodnutí sloužit v nově vznikající slovenské armádě stvrdit přísahou. Přisahu věrnosti Slovenské republice složilo 90 slovenských vojáků. Ostatní byli příliš svázáni s českým prostředím. Další etapou transformace mise UNPROFOR bylo pozvolné stahování slovenských vojáků na Slovensko, kde byli zařazeni do formujícího se ženijního praporu ASR. Nový útvar se měl co nejdříve přesunout do Chorvatska a začlenit se mezi ostatní kontingenty mise UNPROFOR. V březnu bylo schváleno nasazení ženistů slovenským parlamentem a od začátku května již jednotka operovala v plné síle 418 mužů na území Chorvatska a Východní Slavonie pod označením SLOVENGBATT (Minár a kol., 2010,28-32). Slovenský ženijní prapor působil v Chorvatsku a v Bosně a Hercegovině, kam byl v průběhu mise rozšířen mandát UNPROFOR, do konce roku 1995. Následně byl přetransformován pro potřeby mise UNTAES, jejíž součástí zůstal až do ukončení mandátu mise na začátku roku 1998. V rámci UNPROFOR plnil slovenský ženijní prapor nejrůznější podpůrné úkoly po celé ploše území zabezpečovaném mírovými sbory. Mezi stěžejní úkoly patřilo odminovat maximální možnou plochu území, oprava důležitých strategických komunikací, stavba a obnova mostů, výstavba táborů a kontrolních stanovišť, zimní údržba cest, pomoc místnímu obyvatelstvu při obnově válkou zničené infrastruktury a v neposlední řadě distribuce humanitární pomoci v postižených regionech. Stejně jako v UNPROFOR se i v UNTAES snažili pomáhat enklávám Slováků, kteří žili v prostoru dislokace praporu po několik staletí. K těmto úkolům měl slovenský prapor k dispozici zhruba 600 osob a na 400 kusů techniky. Celkově působilo v operacích UNPROFOR a navazující UNTAES zhruba 2600 vojáků (Minár a kol., 2010,70). Přetransformováním do mise UNTAES se úkoly praporu nijak výrazně nezměnily. I nadále zajišťoval ženijní podporu, avšak nyní již pouze na území Chorvatska.

4.4 Srovnání účasti obou států

Diehl a Druckman předkládají v již několikrát zmiňované publikaci *Evaluating Peace Operations* obecný rámec pro posuzování úspěšnosti operací OSN za pomoci aplikace konkrétních měřitelných kritérií pro hodnocení naplnění dílčích cílů mise. Tento mustr však nelze úspěšně aplikovat na činnost jednotlivých segmentů mise, proto byl pro potřeby bakalářské práce následovně upraven. Primárním úkolem při hodnocení činnosti mise je vhodně zvolit její cíle, které budou následně podrobeny analýze. Diehl a Druckman rozlišují tři druhy možných cílů. První skupinou jsou tradiční cíle mírových misí OSN, které jsou přítomny v jádru snad všech peacekeepingových operací (Diehl a Druckman, 2010,29): omezení násilí, zabránění rozšíření konfliktu a urovnání klíčových sporů. K těmto základním pilířům autoři přidávají i interní cíle pro dosažení funkčnosti a efektivnosti mise: dobré vztahy s místní populací a tzv. zachování organizačních hodnot, pod kterými mají na mysli zajištění efektivního a bezpečného vnitřního chodu mise. Více specifickou skupinu cílů představují tzv. netradiční cíle (Diehl a Druckman, 2010,63), mezi které patří: dohled nad volbami, demokratizace, humanitární pomoc, odzbrojení a ochrana lidských práv. Skladba těchto sekundárních cílů se operaci od operace liší, avšak v moderním pojetí peacekeepingu jsou stejně důležité jako předešlá skupina. Poslední kategorií jsou postkonfliktní peacebuildingové cíle (Diehl a Druckman, 2010,93): zajištění lokální bezpečnosti, vlády zákona a fungování místní samosprávy.

Pouhé pojmenování cílů mise však k úspěšnému hodnocení nestačí a proto autoři k povětšinou dosti obecným cílům přidávají konkrétní klíčové otázky, které specifikují jednotlivé oblasti spadající pod dílčí cíle mise, a usnadňují tvorbu konkrétních hodnotících kritérií. Pro příklad uvedu čtyři rozšiřující otázky, které autoři odvodili od původního cíle „demokratizace“ (netradiční peacekeepingové cíle): Funguje v oblasti široká politická participace? Je demokratický proces stabilní? Do jakého stupně byly demokratické hodnoty a postoje integrovány do společnosti? Podílí se všechny skupiny na výkonu moci? V návaznosti na tyto specifické otázky autoři hledají konkrétní měřitelná kritéria pokroku v procesu naplňování dílčích cílů mise. Tato měřítka pokroku mohou být kvantitativní povahy, stejně jako kvalitativní, mohou vycházet ze sekundárních dat zabývajících se operací, stejně jako z přímých výpovědí účastníků (Diehl a Druckman, 2010,25). Při tvorbě těchto měřítek autoři dbali

především na oddělení podmínek úspěchu (nezávislé proměnné) od posouzení pokroku (závislé proměnné). Měřítkem úspěchu tak může být v případě odpovědi na otázku „Funguje v oblasti široká politická participace?“ například volební účast, počet politicky angažovaných skupin ve volbách, nebo vyjádření rozmanitých politických názorů v hromadných sdělovacích prostředcích (Diehl a Druckman, 2010,68). Zvolení vhodného měřítka úspěchu pro jednotlivé operace vyžaduje zvážení všech výhod a nevýhod spojených s aplikací daného kritéria, na což také upozorňují Diehl a Druckman ve své knize.

Pro potřeby bakalářské práce si autor zvolil devět dílčích cílů, vyplývajících z mandátu mise UNPROFOR, na nichž se s využitím patřičných hodnotících kritérií snaží porovnat přínos českých a slovenských jednotek. Práce si tak klade za cíl nikoliv posouzení úspěchu mise jako celku, nýbrž se zaměřuje pouze na přínos vybraných segmentů k naplnění dílčích cílů. Těmito vybranými cíli jsou: omezení násilí, zabránění rozšíření konfliktu, urovnání klíčových sporů, dobré vztahy s místní populací, zachování organizačních hodnot, humanitární pomoc, odzbrojení, ochrana lidských práv a zajištění lokální bezpečnosti. Ostatním cílům nepřikládalo velení mise UNPROFOR takovou důležitost, jelikož se k jejich naplnění nenaskytly vhodné podmínky (demokratizace, vláda zákona), nebo se jimi mise vůbec nezabývala (dohled nad volbami).

Omezení násilí je primární cíl každé peacekeepingové operace a mise UNPROFOR nebyla výjimkou. Nasazení vojáků OSN probíhalo v době příměří mezi válčícími stranami a primárním cílem bylo klid zbraní zachovat a zabránit jednostranným násilným aktům na území střeženém mírovými sbory. Klíčová otázka vztahující se k tomuto cíli je: Je násilí stále přítomné i po uzavření příměří? V případě kladné odpovědi pak: Snížila se míra páchaného násilí za dobu přítomnosti mírových složek? Na základě analýzy historických událostí v průběhu nasazení mise UNPROFOR pomocí měřítek pokroku můžeme konstatovat, že násilí bylo v průběhu mise stále přítomné, což dokazuje značný počet ozbrojených střetů, střelných incidentů a počet civilních ztrát i ztrát na životech příslušníků OSN²². Český přínos můžeme pozorovat v zajištění bezpečnosti ve svěřeném sektoru JIH, kde společně se spojenci střežili dodržování vratkého příměří mezi Srby a Chorvaty. Ve snaze zabránit násilným činům

---

²² Viz Příloha č. 7

budovali čeští vojáci kontrolní stanoviště²³ a prováděli na svěřeném území patrolovací činnost, ve snaze předejít možným výbuchům násilí (Marek, 2012a,73). Bezpečnostní hlídky operovaly především v problematických regionech se smíšenou populací, kde v minulosti docházelo k ozbrojeným střetům. Celková velikost území, na kterém Češi dohlíželi na dodržování příměří a tím omezovali násilí, činil téměř 2000 km² (MO ČR, 2004). Slovenský prapor se přímo na procesu omezování násilí nepodílel, jelikož neměl na starosti určité území, ale zajišťoval specializované úkoly po celém prostoru nasazení mise UNPROFOR.

Zabránění rozšíření konfliktu patří taktéž k primárním cílům mírových operací a samozřejmě byl od počátku i součástí mandátu mise UNPROFOR. Logickou výchozí otázkou pro posouzení naplnění tohoto cíle tak je: Rozšířil se konflikt geograficky v průběhu nasazení jednotek OSN? Další rovinu šíření konfliktu reflektuje otázka: Zapojili se do konfliktu další aktéři? Vměšování vnějších zájmů do konfliktu odráží otázka: Jsou válčící strany podporovány externími aktéry? Jak již bylo v úvodu kapitoly řečeno, cílem práce není posuzovat misi UNPROFOR jako celek, ale věnovat se pouze cílům, na jejichž naplnění se podílely české či slovenské jednotky a z tohoto důvodu jsou v předkládané analýze opomenuty první dvě velmi obecné otázky. Slovenský přínos je vzhledem k povaze činnosti ženíjního praporu zanedbatelný. Příslušníci českého kontingentu, který operoval v hraničním pásmu mezi Chorvatskem a Bosnou, logicky jistou zkušenost se zabraňováním cizí intervence v průběhu operace získali. Bojující strany mohou být z externích zdrojů podporovány finančně, vojenským materiálem nebo přímo vojenským personálem. Jednotky operující pod hlavičkou OSN v bezpečných zónách na území Chorvatska se potýkaly především s importem zbraní z Bosny, se kterou měla RSK velmi dlouhou společnou hranici (UN, 1996). Zabránění pašování vojenského materiálu, zbraní i osob spadalo do kompetencí českého praporu, který po celou dobu nasazení střežil 90 km hranic bez výraznějších komplikací (MO ČR, 2004).

Urovnání klíčových sporů jakožto další z klíčových cílů peacekeepingových operací se v mandátu mise UNPROFOR vyskytuje již od počátku v podobě snahy o nalezení společného mírového způsobu inkorporace autonomní RSK do struktur nově vzniklého chorvatského státu. Zásadní otázkou pro posuzování tohoto cíle tak logicky

---

²³ Viz Příloha č. 8

vyvstává: Vyřešily zneprátené strany nejvážnější problémy, které mezi sebou měly? Což v chorvatském případě znamená vyřešit samotný sporný statut RSK. Vzhledem k tomu, že v plnění tohoto cíle mise UNPROFOR od svého počátku nijak výrazně nepokročila a kontroverzní řešení přinesla až chorvatská ofenzíva v létě roku 1995, nemůžeme v tomto bodě posuzovat ani přínos Čechů a Slováků, kteří vzhledem ke svým úkolům neměli možnost ovlivnit tento dílčí cíl.

Navození a udržování dobrých vztahů s místní populací je jeden ze dvou specifických cílů peacekeepingových operací, které se vztahují k misi samotné a nikoliv k ostatním aktérům. Podpora ze strany lokálního obyvatelstva je pro mírové mise neobyčejně důležitým faktorem při dosahování ostatních dílčích cílů, které jsou ve velké míře podmíněny přízní a důvěrou místních obyvatel. Ústřední otázkou při vyhodnocování pokroku v plnění tohoto cíle je: Podporuje místní obyvatelstvo nasazení mírové operace? K ní se úzce váže otázka: Je personál OSN odpovědný za sociální disfunkce v oblasti nasazení? Všeobecně lze říci, že se příslušníci mise UNPROFOR těšili z počátku větší přízni místního obyvatelstva než v závěru nasazení, což bylo způsobeno postupným poklesem autority příslušníků OSN, zapříčiněným slabým mandátem čelit možnostem porušení příměří (UN, 1996). Český i slovenský přínos v této oblasti vychází ze stejného kořene, kterým je slovanský původ. Díky etnické blízkosti si Češi i Slováci rychleji vytvořili pouto k místním obyvatelům. Jediným případem, kdy došlo ke zpochybnění československé účasti místním obyvatelstvem, bylo období rozpadu Československa na dvě samostatné republiky. Na určitou dobu tehdy klesla autorita českých a slovenských jednotek, které v rámci mise UNPROFOR zabraňovaly rozdělení Chorvatska a zatím jejich země procházela vlastním procesem rozdělení. O to větší respekt si Čechoslováci vysloužili poté, co rozdělení federace proběhlo hladce bez jediného výstřelu (Marek, 2012a,72). Na působení Čechů i Slováků lze podobně pohlížet i druhým hodnotícím kritériem, které posuzuje odpovědnost za sociální problémy při kontaktu s místními obyvateli. K dobrému jménu českých i slovenských jednotek v tomto směru přispělo především disciplinované chování, kdy se jednotkám vyhnula nařčení ze znásilnění a dalších podobných sociálních deliktů (Marek, 2012a,76). Stín tak na působení především Čechů vrhá pouze nelegální obchodování s armádním materiálem na černém trhu, za což bylo několik vojáků kázeňsky potrestáno (Marek, 2012a,76).

Druhým cílem orientujícím se na vnitřní fungování peacekeepingové operace je tzv. zachování organizačních hodnot. Pod tento cíl by se dalo shrnout kompletní zajištění efektivního a bezpečného vnitřního chodu mise. Neexistuje zde jedna klíčová otázka ověřující dosažený pokrok, ale spíše se jedná o několik úhlů pohledu na zajištění chodu mise. V rámci tohoto cíle jsou posuzovány: bezpečnost personálu, zajištění zdravotní péče pro personál, zachování národního velení jednotek, finanční efektivnost mise a spravedlivé rozdělení nákladů mezi členské státy. Český a slovenský přínos při naplňování tohoto cíle spatřujeme především v zajišťování bezpečnosti personálu mise, na čemž se výrazně podílely kontingenty obou bratrských národností. Úkolem Slováků bylo zajištění všeobecné ženíjní podpory, která už ze své podstaty má za jeden z cílů minimalizovat ztráty vlastních jednotek. Z konkrétních aktivit lze zmínit odminování pozemních komunikací a prostoru dislokace, zpevňování silnic a cest z důvodu předejití dopravním nehodám, opevňování opěrných stanišť (MO SR, 2011). V rámci českého kontingentu operovala od začátku roku 1994 vlastní ženíjní četa a především polní chirurgická nemocnice, která poskytovala velmi cenné služby i zraněným příslušníkům mise UNPROFOR (MO ČR, 2004).

Distribuce humanitární pomoci sice nespadá mezi tradiční peacekeepingové cíle, avšak s nástupem druhé generace mírových operací se stala neodmyslitelnou složkou peacekeepingu, která je ve větší či menší míře přítomna na každé mírové misi OSN. Taktéž v mandátu mise UNPROFOR můžeme nalézt výzvu ke snížení úrovně lidského utrpení, skrze zmírnění stavu hmotné nouze, pomocí distribuce humanitární pomoci. Při posuzování naplnění tohoto cíle se musíme zaměřit na otázku: Byla distribuce pomoci dostatečně chráněna? A v případě, že se dostala humanitární pomoc na místo určení: Pomohla zmírnit lidské utrpení? Zlepšila se díky humanitární pomoci kvalita života v postižených regionech? K naplnění tohoto cíle přispívaly české i slovenské jednotky ochranou humanitárních konvojů, které pomoc distribuovaly v nejvíce postižených lokalitách. Na rozdíl od kritické situace v sousední Bosně se na území Chorvatska a RSK dařilo vojákům OSN mnohem efektivněji distribuovat pomoc mezi potřebné (UN, 1996). Slovenský ženíjní prapor s využitím potřebné techniky zajišťoval vrtání hloubkových studní v oblastech, kde nebyly dostupné vodní zdroje a tím se podílel na zabránění šíření epidemií v uprchlických táborech (MO SR, 2011).

Odzbrojení a rozpuštění armády bývá často jednou z podmínek dohody o příměří, nebo součástí mírového paktu. Mírové jednotky, jako neutrální síla, poté dohlíží na jeho poklidný průběh. Úspěšné odzbrojení má pozitivní vliv i na další dílčí cíle, jako například na omezení násilí. Při posuzování úspěchu v této oblasti rozlišujeme dvě skupiny hodnotících kritérií. První se zaměřuje na stažení a demobilizaci vojáků a druhá se soustředí na zabavování zbraní. V situaci po uzavření příměří a vytyčení bezpečných zón, ve kterých jednotky UNPROFOR operovaly, bylo odzbrojení a demobilizace obyvatelstva jedním z klíčových úkolů, které měly přispět k celkové stabilitě regionu. Proces odzbrojení výrazně komplikoval fakt, že po stažení JLA z RSK zůstala většina výzbroje v rukou místních paravojenských milic. Úkolem českých jednotek bylo dohlížet ve svěřeném sektoru na průběh odzbrojování a zabezpečit sklady se zabaveným vojenským materiálem (MO ČR, 2004). Úkolem slovenských ženistů bylo následně zabavené zbraně a munici likvidovat. Podle oficiálních zdrojů slovenské armády se za dobu působení na misi UNPROFOR podařilo zneškodnit na 849 protitankových a protipěchotních min a více jak tisíc kusů jiné munice (Žiak, 2012).

Ochrana lidských práv je relativně nový přírůstek na seznamu peacekeepingových cílů. Avšak jeho důležitost se projevila právě v konfliktech s etnickými kořeny, při kterých docházelo k masovým vraždám a jiným etnicky motivovaným zločinům páchaným na civilním obyvatelstvu. Nasazení mise UNPROFOR v Chorvatsku bylo ve velké míře odpovědí právě na zločiny proti lidskosti páchané oběma znepřátelenými stranami. K zjištění, zda se podařilo naplnit tento cíl, musíme odpovědět na následující otázky: Podařilo se genocidu zastavit? Snížila se míra porušování lidských práv? Byly bezpečné zóny (UNPAs) dostatečně chráněné? Byly dostatečně chráněné i ohrožené osoby (např. uprchlíci)? Odhlédneme-li od samotné podstaty nasazení mírových jednotek, které již svou přítomností zabraňují násilnému porušování lidských práv menšin v bezpečných zónách, tkvěl hlavní přínos českých jednotek v ochraně chorvatské obce Podlapač uprostřed Srby ovládaného území a v zabezpečení uprchlického tábora u osady Dolní Podlapač (MO ČR, 2004). Slovenský přínos v této oblasti byl spíše marginální, omezený pouze na podpůrné ženijní práce, například při budování uprchlických táborů (MO SR, 2011).

Posledním cílem, na který se práce zaměřuje, je lokální bezpečnost. Jedná se o jeden z peacebuildingových cílů, které přichází na scénu po uzavření příměří a vyřešení

nejvážnějších rozporů mezi znesvářenými stranami. Obecným cílem peacebuildingu je vytvořit nové prostředí pro hloubkové mírové řešení sporů. K tomuto účelu využívá kombinaci všech předchozích cílů a přidává i své specifické cíle, jako je upevnění vlády zákona, nebo právě zajištění lokální bezpečnosti v širším slova smyslu než jen zamezení páčání násilí. Mise UNPROFOR, i když měla ambice stát se do budoucna i peacebuildingovou, se ve výsledku aktivněji účastnila pouze na zajištění lokální bezpečnosti. Hodnocení snažení mírových jednotek v tomto směru lze posuzovat na základě hledání odpovědi na otázku: Jsou místní silové složky schopny zajistit bezpečnost v regionu? Dalším kritériem pro posouzení úspěchu mise v dosažení lokální bezpečnosti je svoboda cestování místních obyvatel a s tím spojený pocit bezpečí. Slovenští vojáci přispívali k zajištění lokální bezpečnosti na všech zmiňovaných úrovních. V klíčové záležitosti zajištění bezpečných podmínek pro volný pohyb obyvatel, hrála stěžejní roli provozuschopnost komunikací, která byla výrazně snížena vysokou mírou zaminování. Slovenský ženijní prapor se proto zaměřoval speciálně na odminování frekventovaných dopravních komunikací, dále jejich opravu a zimní údržbu. K výslednému hodnocení přispěl odminováním silnic v délce 363 km a opravou 631 km (MO SR, 2011). Dále měl na starosti budování a rekonstrukci strategicky významných mostů, které byly za války většinou zničeny. V této oblasti přispěli slovenští ženisté 37 novými mosty (Žiak, 2012). Neméně důležitou činností bylo školení místních pořádkových sil v oblasti minové bezpečnosti, které bylo pro lokální bezpečnost stěžejní, vzhledem k velkému množství dosud nezlikvidovaných minových polí. Český kontingent se podílel na zajištění bezpečného volného pohybu obyvatelstva zřizováním kontrolních propouštěcích stanovišť ve svěřeném sektoru.

Závěr

Ačkoliv z analýzy účasti českých a slovenských jednotek jasně plyne, že k naplnění dílčích cílů přispívaly jednotky obou zemí rozdílným způsobem, obě se zapsaly poměrně významným písmem do historie mise UNPROFOR. Při absenci exaktních hodnotících kritérií pro jednotlivé segmenty mise, můžeme v závěru práce přistoupit k obecnějšímu zhodnocení nasazení z pohledu mezinárodní reputace a prospěchu pro mateřskou zemi. Jak Česko, tak Slovensko patřily ke státům, které se na misi UNPROFOR a na navazujících misích UNCRO a UNTAES podíleli více jak 2500 příslušníky. Česká republika přispěla ve výsledku lehce vyšším počtem vojáků, což odpovídá principu dělení armády 2 ku 1 v neprospěch SR. Rozdílný charakter úkolů, vyplívající z rozdílné specializace jednotek, nepředstavoval ani u jednoho praporu překážku na cestě za ziskem uznání a respektu. Z pohledu přínosu pro obě mateřské země bylo nasazení vlastních jednotek důležitým krokem směrem k integraci do NATO. Ještě významnější roli sehrály získané zkušenosti v procesu modernizace armád obou zemí, který byl nezbytný pro budoucí fungování v západním bezpečnostním systému. Samozřejmým přínosem je i obrana ekonomických zájmů mateřských zemí v regionu. Stinnou stránkou byly samozřejmě ztráty na životech, které se nevyhnuly ani jedné zemi. Mezinárodní pohled na nasazení Čechů a Slováků je veskrze pozitivní. Jak vysvětluje Marek, Češi a Slováci se těšili všeobecnému respektu pro svůj profesionální přístup a skvělé výsledky, navzdory minimálním předchozím zkušenostem s peacekeepingem. Na základě analýzy připravenosti českých vojáků při operaci UNPROFOR, bylo v budoucnu výcvikové středisko v Českém Krumlově vybráno pro společné cvičení důstojníků NATO. (Marek, 2012a,82). Nelze opomenout ani výše zmiňované ocenění čtyř českých vojáků francouzským ministrem obrany za záchranu spojenců z nepřátelského obklíčení.

V širším kontextu lze na nasazení českých a slovenských jednotek pohlížet z různých perspektiv, z nichž autor zvolil jednu specifickou. Cílem této práce bylo zdokumentovat podíl českých a slovenských vojáků na plnění dílčích cílů, jejichž splnění podmiňuje úspěšné hodnocení mise jako celku. Ačkoliv hodnocení mise vyvolává v akademické sféře stále mnoho kontroverzí, je neoddiskutovatelným faktem, že mise, i přes své nedostatky, zachránila životy desítek tisíc civilních obyvatel, a i když ve

výsledku nezabránila rozhodujícím násilným střetům, podařilo se alespoň omezit destruktivní následky války. Z tohoto pohledu se jeví československá, potažmo česká a slovenská účast při naplňování dílčích cílů mise jako úspěšná a přínosná. Jak ukazuje předkládaná studie, Češi a Slováci po sobě zanechali v Jugoslávii velmi výraznou stopu, která stojí za to být připomínána i dnes, více než 20 let po zahájení operace UNPROFOR.

Použité zdroje

Primární zdroje:

Federální shromáždění ČSFR (1991): *Vojenská doktrína České a Slovenské Federativní Republiky* [online]. Usnesení č. 122, 20. 3. 1991 [cit. 2014-05-06]. Dostupné na: <http://www.mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/1991%20Vojenska%20doktrina%20C SFR.ppd>

Ministerstvo obrany ČR (2004): *UNPROFOR - mírová mise, 1992 - 1995, země bývalé Jugoslávie, 2250 příslušníků* [online]. 2004 [cit. 2014-05-06]. Dostupné na: <http://www.mise.army.cz/historie-misi/unprofor---mirova-mise--1992---1995--zeme-byvale-jugoslavie--2250-prislusniku-3690/>

Ministerstvo obrany SR (2011): *Prehľad ukončených operácií medzinárodného krízového manažmentu – misia UNPROFOR* [online]. 2011 [cit. 2014-05-06]. Dostupné na: <http://www.mod.gov.sk/prehľad-ukoncenyh-operacii-medzinarodneho-krizoveho-manazmentu/>

Národná rada Slovenskej republiky (1994): *Obranná doktrína Slovenskej republiky* [online]. Uznesenie č. 512, 30. 6. 1994 [cit. 2014-05-06]. Dostupné na: <http://www.nrsr.sk/dk/Download.aspx?MasterID=222796&Type=DocVar&DocVarID=50408&DocID=338192>

United Nations (1950): *Uniting for peace* [online]. General Assembly, res. 377 [cit. 2014-05-12]. Dostupné na: <http://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/55C2B84DA9E0052B05256554005726C6>

United Nations (1992): *Resolution 743* [online]. The Security Council, 21. February 1992 [cit. 2014-05-13]. Dostupné na: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/743\(1992\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/743(1992))

United Nations (1995): *General Framework Agreement for Peace in Bosnia and Herzegovina* [online]. General Assembly, Security Council [cit. 2014-05-13]. Dostupné na: http://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/BA_951121_DaytonAgreement.pdf

United Nations (1996): *Former Yugoslavia – UNPROFOR* [online]. Department of Public Information UN [cit. 2014-05-06]. Dostupné na: http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unprof_b.htm

United Nations (2008): *United Nations Peacekeeping – Operations Principles and Guidelines* [online]. UN Department of Peacekeeping Operations [cit. 2014-05-06]. Dostupné na: http://pbpu.unlb.org/pbps/Library/Capstone_Doctrine_ENG.pdf

United Nations (2014): *United Nations Peacekeeping* [online]. UN Department of Peacekeeping Operations [cit. 2014-05-06]. Dostupné na: <http://www.un.org/en/peacekeeping/>

Sekundární zdroje:

BELLAMY, A., GRIFFIN, J. S., WILLIAMS, P. (2004): *Understanding peacekeeping*. Cambridge: Polity Press. 1. vydání. 325 s. ISBN 0-7456-3058-8.

BENNETT, CH. (1995): *Yugoslavia's Bloody Collapse: Causes, Course and Consequences*. New York: New York University Press. 1. vydání. 272s.

BUREŠ, O. (2003): *Mírové operace OSN v postbipolárním světě – méně znamená více*. Mezinárodní vztahy, roč. 38, č. 3, s. 24–43.

BUREŠ, O. (2007): *Operace na udržení míru OSN*. Olomouc: Univerzita Palackého. 1. vydání. 197s. ISBN 978-80-244-1810-0.

BUREŠ, O. (2008): *United Nations peacekeeping: bridging the capabilities-expectations gap*. Saarbrücken: VDM Verlag Dr. Müller. 1. vydání. 195 s. ISBN 978-3-8364-8188-5.

BUREŠ, O., DUŠKOVÁ, L. (2007): *Čeští vojáci a operace na udržení míru OSN* [online]. *Obrana a strategie*, roč. 2007, číslo 2, s. 53-71. Dostupné na: http://www.defenceandstrategy.eu/cs/aktualni-cislo-2-2007/clanky/cesti-vojaci-a-operace-na-udrzeni-miru-osn.html#.U2k52fl_uPA

BURG, S. L., SHOUP, P. S. (1999): *The War in Bosnia-Herzegovina: Ethnic Conflict and International Intervention*. Armonk: Sharpe. 1. vydání. 499s. ISBN 1-56324-308-3.

COHEN, L. (1995): *Broken bonds: Yugoslavia's disintegration and Balkan politics in transition*. Boulder: Westview Press. 2. vydání. 386 s. ISBN 0-8133-2477-7.

COHEN, L., DRAGOVIC-SOSO, J. (2008): *State Collapse in South-Eastern Europe – New Perspectives on Yugoslavia's Disintegration*. West Lafayette: Purdue University Press. 1. vydání. 398s. ISBN 978-1-55753-460-6.

DIEHL, P. (2008): *Peace Operations*. Cambridge: Polity Press. 1. vydání. 178s. ISBN 978-07456-4206-2.

DIEHL, P., DRUCKMAN, D. (2010): *Evaluating Peace Operations*. London, Boulder: Lynne Reinner Publishers, Inc. 1. vydání. 202s. ISBN 978-1-58826-709-2.

DRULÁK, P., et al. (2008): *Jak zkoumat politiku: Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál. 1. vydání. 255 s. ISBN 978-80-7367-385-7.

GIRGLE, P. (2009): *Kosovo*. Praha: Libri. 2. vydání. 162 s. ISBN 978-80-7277-433-3.

GOULDING, M. (1993): *The Evolution of United Nations peacekeeping*. *International Affairs*, roč. 69, č. 3, s. 451-464.

HLADKÝ, L. (2005): *Bosenská otázka – v 19. a 20. století*. Brno: Masarykova univerzita. 1. vydání. 385s. ISBN 80-210-3674-5.

JOVIČ, D. (2009): *Yugoslavia – A State that Withered Away*. West Lafayette: Purdue University Press. 2. vydání. 374s. ISBN 978-1-55753-495-8.

KHOL, R. (2004): Česká bezpečnostní politika 1993-2004. In: PICK, O., Handl, V. (ed.). *Zahraniční politika České republiky 1993-2004: úspěchy, problémy a perspektivy*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2004. s. 31-45.

KŘÍŽ, Z. (1998): *Česká republika v bezpečnostní architektuře Evropy*. Praha: Ministerstvo obrany ČR. 1. vydání. 129s. ISBN 80-86049-72-8.

MAREK, J. (2012a): *Čeští vojáci a jejich zahraniční partneři v Sektoru JIH mírové operace UNPROFOR (1992-1995)*. Historie a vojenství, roč. 61, č. 1, s. 67-84.

MAREK, J. (2012b): *Český prapor mírové mise UNCRO a chorvatská operace OLUJA*. Historie a vojenství, roč. 61, č. 2, s. 64-80.

MINÁR, M., et al. (2010): *Vojenské misie – Slovenskí vojáci v službách mieru, stability vo svete a v boji proti terorizmu*. Bratislava: Magnet Press. 1. vydání. 191s. ISBN 978-80-89169-20-7.

PELIKÁN, J. (1996): *Jihoslovanská krize – Kořeny a souvislosti*. Praha: Karolinum. 1. vydání. 117s. ISBN 80-7184-287-7.

PELIKÁN, J. (1997): *Národnostní otázka ve Svazové republice Jugoslávii – Geneze, vývoj, perspektivy*. Praha: Karolinum. 1. vydání. 86s. ISBN 80-7184-482-9.

PELIKÁN, J. (2001): *Jugoslávie a východní blok 1953-1958*. Praha: Karolinum. 1. vydání. 360s. ISBN 80-246-0186-9.

PELIKÁN, J., et al. (2004): *Dějiny Srbska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 1. vydání. 670 s. ISBN 978-80-7422-217-7.

PIRJEVEC, J. (2000): *Jugoslávie 1918-1992: vznik, vývoj a rozpad Karadjordjevičovy a Titovy Jugoslávie*. Praha: Argo. 1. vydání. 502s. ISBN 80-7203-277-1.

PUSHKINA, D. (2006): *A Recipe for Success? Ingredients of a Successful Peacekeeping Mission*. International Peacekeeping, Vol. 13, No. 2, s. 133 – 149. ISSN 1353-3312.

RAMSBOTHAM, D. (1995): *The Changing Nature of Intervention: The Role of UN Peacekeeping*. London: Research Institute for the Study of Conflict and Terrorism. 28s.

RAŠEK, A., GAVLAS, P. (2013): *Rozdělení armády: Zkušenost Československa*. Vojenské rozhledy, roč. 22 (54), č. 2, s. 39–47. ISSN 1210-3292.

RIDLEY, J. (1995): *Tito: životopis otce Jugoslávie*. Praha: Dialog. 1. vydání. 366s.

ROGEL, C. (2004): *The breakup of Yugoslavia and its aftermath*. Westport: Greenwood Press. Rev. ed. 220 s. ISBN 0-313-32357-7.

ROHDE, D. (1998): *Endgame: the betrayal and fall of Srebrenica, Europe's worst massacre since World War II*. Boulder: Westview Press. 1. vydání. 450s. ISBN 0-8133-3533-7.

RYCHLÍK, J., PERENČEVIČ, M. (2007): *Dějiny Chorvatska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 1. vydání. 474 s. ISBN 978-80-7106-885-3.

SEGAL, D. (1995): *Five Phases of United Nations Peacekeeping: An Evolutionary Typology*. Journal of Political & Military Sociology, Summer95, Vol. 23 Issue 1, p65.

SILBER, L., LITTLE, A. (1996): *The death of Yugoslavia*. London: Penguin. Rev. ed. 400 s. ISBN 0-140-26168-0.

SOTOMAYOR, A. (2006): *Why States Participate in UN Peace Missions While Others Don't: An Analysis of Civil-Military Relations and its effects on Latin America's Contributions to Peacekeeping Operations* [online]. International Studies Association [cit. 2014-05-06].

Dostupné na: http://citation.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/1/8/1/4/0/pages181405/p181405-1.php.

THOMAS, G. (2012): *How to do Your Case Study: A Guide for Students & Researchers*. Los Angeles: Sage. 2. vydání. 231 s. ISBN 978-0-85702-563-0.

THOMAS, N., MIKULAN, K. (2009): *Válka v Jugoslávii – Slovinsko a Chorvatsko 1991-95*. Praha: Grada. 1. vydání. 64s. ISBN 978-80-247-2876-6.

TOMEK, P. (2012): *Rozdělení čs. armády na přelomu let 1992/1993 proběhlo nebývale hladce* [online]. Vojenský historický ústav Praha [cit. 2014-05-06]. Dostupné na: <http://www.vhu.cz/rozdeleni-cs-armady-na-prelomu-let-19921993-probehlo-nebyvale-hladce/>

TŮMA, M., JANOŠEC, J., PROCHÁZKA, J. (2009): *Obranná politika Československé a České republiky (1989-2009)*. Praha: Ministerstvo obrany ČR - Prezentační a informační centrum MO, 2009. 1. vydání. 231s. ISBN 978-80-7278-522-3.

URBANOVSÁ, J. (2012): *Udržování míru OSN jako nástroj řešení ozbrojených konfliktů*. In: POSPÍŠIL, I., et al. *Ozbrojené konflikty po konci studené války*. Brno: Masarykova univerzita. 1. vydání. 316s. ISBN 978-80-210-6047-0.

WAIŠOVÁ, Š. (2011): *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 2. vydání. 250 s. ISBN 978-80-7380-339-1.

WOODWARD, S. L. (1995): *Balkan Tragedy: chaos and dissolution after the Cold War*. Washington, DC: The Brookings Institution. 1. vydání. 536 s. ISBN 0-8157-9513-0.

ZABKAR, A. (1994): *Analyses of the conflict in former Yugoslavia*. Vienna: Landesverteidigungsakademie. 1. vydání. 126 s. ISBN 3-901328-07-6.

ŽIAK, J. (2012): *Slovenskí ženisti vo svete* [online]. Ministerstvo obrany Slovenskej republiky [cit. 2014-05-13]. Dostupné na: <http://www.mod.gov.sk/obrana-82012-slovenski-zenisti-vo-svete/>

Seznam použitých zkratk mírových operací

UNAVEM	United Nations Angola Verification Mission
UNCRO	United Nations Confidence Restoration Operation in Croatia
UNEF	United Nations Emergency Force
UNGCI	United Nations Guards Contingent in Iraq
UNMIBH	United Nations Mission in Bosnia and Herzegovina
UNMIK	United Nations Mission in Kosovo
UNMOP	United Nations Mission of Observers in Prevlaka
UNOSOM	United Nations Operation in Somalia
UNPREDEP	United Nations Preventive Deployment Force
UNPROFOR	United Nations Protection Force
UNPSG	United Nations Civilian Police Support Group
UNSCOM	United Nations Special Commission
UNTAES	United Nations Transitional Administration for Eastern Slavonia, Baranja and Western Sirmium
UNTAG	United Nations Transition Assistance Group
UNTSO	United Nations Truce Supervision Organization
IFOR	Implementation Force
KFOR	Kosovo Force
SFOR	Stabilization Force
EUFOR	European Union Force

Seznam použitých zkratk

AČR	Armáda České republiky
ASR	Armáda slovenské republiky
ČR	Česká republika
ČSFR	Česká a Slovenská Federativní Republika
ICTY	International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia/Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii
JLA	Jugoslávská lidová armáda
KBSE	Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě
NATO	North Atlantic Treaty Organization/Severoatlantická aliance
NDH	Nezavisna Država Hrvatska/Nezávislý stát Chorvatsko
OSN/UN	Organizace spojených národů/United Nations
RB OSN	Rada bezpečnosti OSN
RSK	Republika Srbská Krajina/Republic of Serbian Krajina
SR	Slovenská republika
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
UÇK	Ushtria Çlirimtare e Kosovës/Kosovská osvobozenecká armáda
UNPA	United Nations Protected Area
USA	United States of America/Spojené státy americké

Seznam příloh

Příloha č. 1: Mapa okupace za II. světové války 1941-1945 (mapa)

Příloha č. 2: Mapa federativní Jugoslávie po roce 1945 (mapa)

Příloha č. 3: Mapa Republiky Srbská Krajina 1992-1995 (mapa)

Příloha č. 4: Mapa etnického složení obyvatelstva Bosny a Hercegoviny z 1991 (mapa)

Příloha č. 5: Mapa UNPAs v Chorvatsku (mapa)

Příloha č. 6: Mapa UNPAs v Bosně a Hercegovině (mapa)

Příloha č. 7: Vývoj ztrát v chorvatském konfliktu (tabulka)

Příloha č. 8: Náčrt postavení českého praporu (plánek)

Přílohy

Příloha č. 1: Mapa okupace za II. světové války 1941-1945 (mapa)

Příloha č. 2: Mapa federativní Jugoslávie po 1945 (mapa)

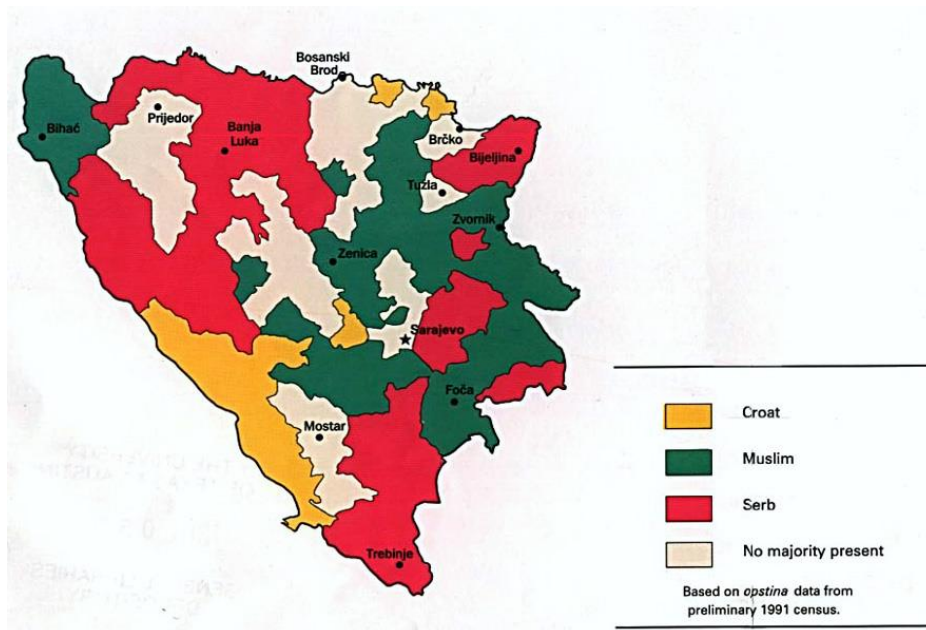

Příloha č. 3: Mapa Republiky Srbská Krajina 1992-1995 (mapa)

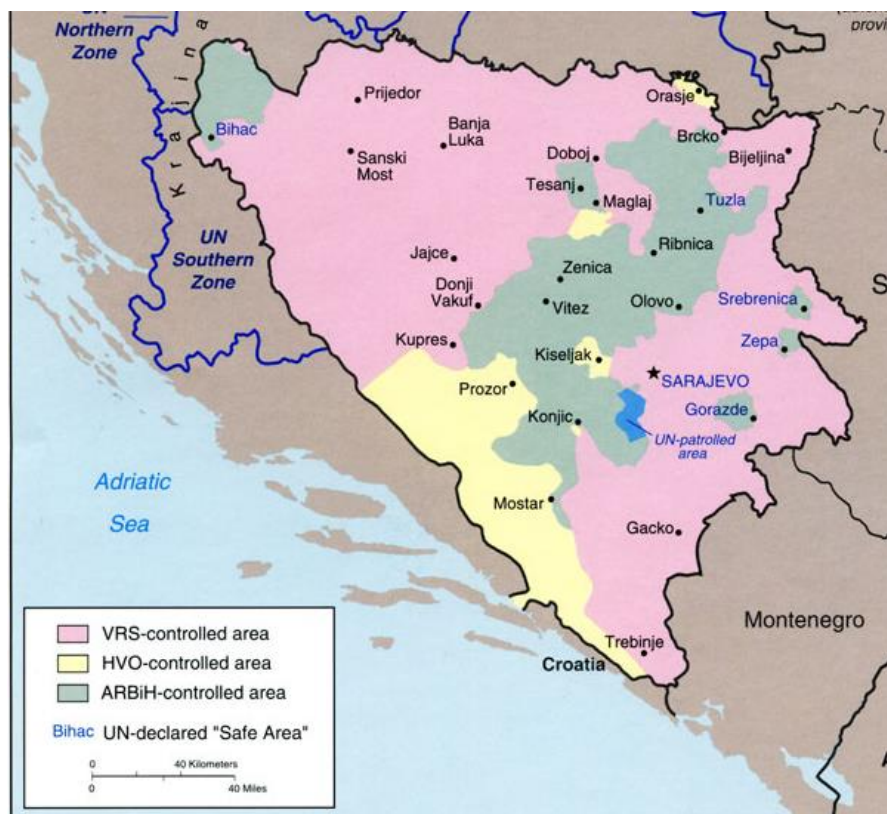
Příloha č. 4: Mapa etnického složení obyvatelstva Bosny a Hercegoviny z 1991 (mapa)

Příloha č. 5: Mapa UNPAs v Chorvatsku s národními kontingenty (mapa)

Příloha č. 6: Mapa UNPAs v Bosně a Hercegovině (mapa)

Příloha č. 7: Vývoj ztrát v chorvatském konfliktu (tabulka)

Rok	Válečné ztráty
1992	126
1993	345
1994	471
1995	1329

Zdroj: UCDP Conflict Encyclopedia

Příloha č. 8: Náčrt postavení českého praporu (plánek)

zdroj: Ministerstvo obrany ČR, 2004. Dostupné na: <http://www.mise.army.cz/historie-misi/unprofor---mirova-mise--1992---1995--zeme-byvale-jugoslavie--2250-prislusniku-3690/>